

Role regionálních mocností v řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti

Bc. Milan Paul

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav krizového řízení

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Milan Paul
Osobní číslo:	L19614
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Studijní obor:	Rizikové inženýrství
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Role regionálních mocností v řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte literární rešerši na vybrané téma o místě a úloze regionální mocnosti ve světě.
2. Analyzujte vliv regionální mocnosti na světové, případně evropské dění.
3. Zabývejte se konkrétními projevy regionální mocnosti na světovou, případně evropskou politiku.
4. Charakterizujte aktuální a budoucí rizika vyplývající z jednání regionální mocnosti.
5. Aplikujte poznatky na konkrétní zemi formou případové studie.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DURMAN, Karel. *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 9788024615363.
  2. KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru: pohled z Prahy a Bratislavy*. Páté, upravené a doplněné vydání (v PP třetí), Praha: Professional Publishing, 2016. ISBN 978-80-7431-161-1.
  3. RIFKIN, Jeremy. *The European Dream*. New York City: TarcherPerigee, 2004. ISBN 978-1585423453.
- Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **14. května 2021**

L.S.

---

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 7.5. 2021

Jméno a příjmení studenta:

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá významností regionální mocnosti při řešení konfliktů a zachování bezpečnosti a míru. V teoretické části je prostřednictvím literární rešerše popsán koncept regionální mocnosti, charakterizována moc a region. Dále jsou vysvětleny pojmy z oblasti bezpečnosti včetně bezpečnostních hrozeb v prostředí regionu. Poznatky jsou v praktické části aplikovány na konkrétní zemi - Německo formou případové studie. Je zde vysvětleno chování a projevy Německa na světovou politiku a dále je analyzován vliv regionální mocnosti na světové, případně evropské dění. Prostřednictvím dotazování odborníků a kvalitativního šetření jsou vyhodnocena současná rizika vyplývající z jednání Německa jako regionální mocnosti a taktéž možná budoucí rizika. V závěru je zhodnocena role Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí.

Klíčová slova: bezpečnost, hrozba, konflikt, mír, mocnost, region, riziko

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the importance of the regional power in resolving conflicts and maintaining security and peace. The theoretical part is through literary research described the concept of regional power, characterized by power and region. Furthermore, concepts from the field of security are explained, including security threats in the environment of the region. In the practical part, the knowledge is applied to a specific country - Germany in the form of a case study. The behavior and manifestations of Germany are explained here on world politics and the influence of regional power on world or European events is analyzed. Through interviews with experts and a qualitative survey, the current risks arising from Germany's actions as a regional power are assessed, as well as possible future risks. Finally, the role of Germany as a regional power in resolving conflicts and crises in the European region and in the context of peacekeeping is assessed and security in a global environment.

Keywords: security, threat, conflict, peace, power, region, risk

Motto:

„Skutečným cílem každé války je mír.“

Autor: čínský vojevůdce Sun Tzu

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc. za užitečné připomínky, vstřícnost, odborné vedení a cenné rady při vypracování této práce. Dále chci poděkovat panu doc. RSDr. Václavu Loškovi, CSc. za ochotu a doporučení studijní literatury k dané problematice a v neposlední řadě rodině, přátelům a kolegům ze zaměstnání za jejich podporu v průběhu celého vysokoškolského studia.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TEORIE VÝZNAMU REGIONU A MOCI	12
1.1 POJETÍ REGIONU A MOCI	12
1.2 ZÁKLADNÍ ZPŮSOBY DONUCENÍ AKTÉRA KE ZMĚNĚ POSTOJE, ČINNOSTI.....	14
1.3 TVRDÁ A MĚKKÁ MOC	14
1.4 KONCEPT REGIONÁLNÍCH MOCNOSTÍ.....	15
1.4.1 Mocnosti při udržování stability a míru v regionu.....	18
2 BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ REGIONU	20
2.1 POJEM BEZPEČNOST A JEJÍ CHÁPÁNÍ	20
2.1.1 Vnitřní a vnější bezpečnost	21
2.2 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY V REGIONU	22
2.3 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY V REGIONU EVROPY	24
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	26
4 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 KONKRÉTNÍ CHOVÁNÍ A PROJEVY REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NA SVĚTOVOU POLITIKU	30
5.1 HISTORICKÝ KONTEXT VÝVOJE NĚMECKA DO ROLE REGIONÁLNÍ MOCNOSTI	30
5.2 PROJEVY NĚMECKA JAKO REGIONÁLNÍ MOCNOSTI	31
5.3 ROLE NĚMECKA DLE ODBORNÝCH NÁZORŮ	37
5.4 ROLE NĚMECKA PŘI ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ A UDRŽENÍ MÍRU A BEZPEČNOSTI.....	40
5.4.1 Zapojení německé armády do vojenských konfliktů	42
5.4.2 Plnění dalších rolí Německem při řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti.....	45

6	CHARAKTERISTIKA SOUČASNÝCH RIZIK VYPLÝVAJÍCÍCH Z JEDNÁNÍ REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NĚMECKA	49
6.1	VYUŽITÍ HISTORICKO-LOGICKÉ METODY KE ZHODNOCENÍ MOCENSKÉ POZICE NĚMECKA.....	49
6.2	UPLATNĚNÍ WHAT-IF A METODY SCÉNÁŘŮ	50
7	BUDOUCÍ RIZIKA PLYNOUCÍ Z VYSTUPOVÁNÍ REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NĚMECKA	54
7.1	BUDOUCÍ RIZIKA POHLEDEM EXPERTŮ	54
7.2	METODA DELPHI A KVALITATIVNÍ ŠETŘENÍ (EXPERTNÍ ROZHOVORY).....	55
7.3	KRITICKÉ ZHODNOCENÍ A DISKUZE.....	59
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	69
	SEZNAM OBRÁZKŮ	70
	SEZNAM TABULEK.....	71

ÚVOD

Udržení míru a bezpečnosti zcela určitě patří mezi prioritní úlohy každého státu. V některých případech je ale tento úkol potlačen, jelikož země chtějí především prosadit svoje politické a vojenské zájmy, aniž by jim šlo o zachování míru. V takovém případě může určitá země vystupovat jako regionální mocnost, která zajistí řešení určitého konfliktu a přispěje k zachování míru a bezpečnosti a která svými prvky moci přesvědčí agresivního aktéra, aby nevyužíval vojenskou sílu k prosazení svých zájmů. Tímto dochází v daném regionu ke zlepšování bezpečnostní situace. Nicméně taková regionální mocnost může své pozice využít pod záminkou zachování míru, bezpečnosti a potlačení aktéra agrese ve svůj prospěch, a naopak tímto způsobí destabilizaci v daném regionu, přičemž je ochotna použít i vojenskou sílu k prosazení svých, především ekonomických zájmů.

Za pomoci případové studie je pojednáno o místě a úloze Německa jako regionální mocnosti v globálním prostředí, dále je analyzován vliv regionální mocnosti na světové, případně evropské dění. Prostřednictvím případové studie je pozornost zaměřena i na konkrétní projevy regionální mocnosti na světovou politiku. Následně dochází k charakterizování aktuálních a budoucích rizik vyplývajících z jednání Německa jako regionální mocnosti.

Cílem práce je zhodnotit roli Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí. K tomuto je využito jak deskripce odborných zdrojů, tak i vlastního průzkumu a sestavení vlastních závěrů. Účelem práce je zhodnotit, do jaké míry Německo plní roli regionální mocnosti v regionu Evropy, jak přistupuje k problematice zajišťování bezpečnosti a míru v tomto regionu, jaké k tomu využívá prostředky a nástroje apod. Důvodem pro výběr Německa je jeho silná pozice v současné Evropě. Jedná se o jeden z největších evropských států, který si prošel dynamickým historickým vývojem, aniž by vždy jeho chování vedlo ke garanci míru a bezpečnosti, ba co víc, lze konstatovat, že Německo rozpoutalo jak první, tak i druhou světovou válku. Z tohoto pohledu se vždy jednalo o stát, který svým chováním výrazně ovlivňoval dění nejen v evropském regionu, ale i v globálním prostředí.

Struktura práce je za účelem splnění cíle práce rozdělena na popis teorií týkajících se problematiky regionálních mocností a jejich uplatnění při udržování stability a míru v regionu. Praktičtějším směrem jsou orientované další části práce, které se zabývají

konkrétním chováním a projevy Německa jako regionální mocnosti, zhodnocením prvků konceptu regionálních mocností na příkladu Německa, či roli tohoto státu při řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti. Dále je pozornost zaměřena na charakteristiku současných rizik vyplývajících z jednání Německa a budoucích rizik plynoucích z vystupování Německa jako regionální mocnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORIE VÝZNAMU REGIONU A MOCI

Teorie týkající se dané problematiky má povahu literární rešerše, která komparuje výstupy z odborných zdrojů, jež se zabývají pojetím regionu a moci, konceptem regionálních mocností, významem regionálních mocností při udržování stability a míru, ať už v regionu, či globálním prostředí. Pozornost v rámci literární rešerše není zaměřena pouze na teoretické koncepty, ale informace jsou zároveň doplněné i o místě a úloze Německa v rámci těchto pojmů, případně jsou doplněny vlastním komentářem.

Jednotlivé teorie velmi úzce souvisí se zahraniční politikou, kterou daný stát prosazuje a realizuje. Zahraniční politiku lze chápat jako nástroj, který státům umožňuje udržet si pocit přiměřeně stabilního já, což státům umožňuje vyrovnat se se změnami v prostředí (neustále se měnícího světa). (Eberle a Handl, 2020b)

Rámec pro zkoumání zahraniční politiky definuje například teorie rolí, která se zaměřuje na výzkum rolí zastávaných státy na mezinárodní úrovni. Dochází k analýze sdílených představ elit o tom, jaký je účel a role státu v mezinárodním prostoru. Roli ovlivňují nejen vnitrostátní jevy, například historický kontext, ale třeba i vnější očekávání. V průběhu času se role státu proměňuje, ale může být stále založena na stabilní myšlence. (Dvořák, 2015) Lze tedy vycházet z předpokladu, že stát hraje v mezinárodním prostředí určitou roli, kterou je možné následně blíže kategorizovat dle dalších teoretických modelů, a to například pojetím regionu a moci.

1.1 Pojetí regionu a moci

V rámci teoretického konceptu regionu a moci je nejprve nutné vymezit moc, protože se jedná o jeden ze základních termínů v mezinárodních vztazích. Na její vymezení však lze pohlížet různorodě, respektive je tento různorodý pohled dán existencí většího množství definic a také tím, že se v historickém vývoji pohled na moc, kritéria a činitele moci, měnil. V minulosti byla moc integrována s vojenskou silou a vojenskou dimenzí, ale v současnosti se hovoří o moci v rámci více úrovní, například ekonomické, ideologické, kulturní, mediální apod. (Smolík, 2014, s. 113-115)

Pojem moc je poměrně složité jednoznačně definovat, i když jde o pojem, jenž se velmi často používá. Při jeho vymezení v rámci politologie často dochází ke shodě, kdy lze moc chápat jako akt vztahující se k jednomu subjektu, který má vliv na rozhodování a postoje subjektu druhého. Podobně se pak objevují i různé koncepty

moci, kdy se mezi nejčastěji využívané (v rámci politologie) řadí následující: (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 76-78)

- moc jako schopnost ovlivňovat rozhodování – jde o cílenou činnost, ve které aktér A dokáže ovlivnit obsah rozhodnutí aktéra B. K základním druhům takového ovlivňování pak patří například použití síly a vyhrožování silou, vyjednávání za účelem prospěchu obou aktérů, či navozování věrnosti, oddanosti a vzájemné závaznosti,
- moc jako nastolování agendy – tato dimenze se zabývá „skrytou“ neboli „latentní“ tváří moci. Aktér A může kontrolovat celou oblast rozhodování ostatních aktérů. Prostřednictvím této kontroly pak ovlivňuje a usměrňuje diskusi, spory, rozhodování ve svůj prospěch. Nevyužití moci, kterou aktér A disponuje, pak může u dalších aktérů vyvolat nepředvídatelné reakce,
- moc jako kontrola nad myšlením – jde o schopnost, kdy je aktér ovlivněn formováním toho, co si myslí nebo co potřebuje. Snahou je navést objekt zájmu k tomu, co je jeho vlastním zájmem. Taková moc je uplatňována působením na myšlení aktéra B, jeho psychiku a ideologickou indoktrinaci. Bývá propojena s propagandou a ideologií obecně.

Ve zjednodušeném pohledu je moc chápána jako schopnost přimět ostatní k tomu, ať činí to, co by jinak nedělali. Problémy v definování moci jsou spjaté s tím, že moc nepředstavuje něco absolutního, jelikož jde o atribut, který se utváří v čase a není objektivní. Velikost moci lze určit až v komparaci vlastní moci s mocí ostatních. (Waisová, 2009, s. 63)

Jestliže se hovoří o moci státu, tedy je nějaký stát označován jako mocný, jedná se o stát, jenž většinou disponuje materiální základnou moci, tj. má dostatek strategických zdrojů a surovin, ekonomickou základnu moci (fungující ekonomický systém a rostoucí ekonomiku, která i v době krize umožňuje zajištění základních potřeb státu a jeho obyvatel), dále má k dispozici rozsáhlé území, silnou a moderně vyzbrojenou armádu, politickou stabilitu, autoritu a uznání. Klíčovým prvkem moci je stav, kdy ostatní respektují postavení konkrétního aktéra. (Waisová, 2009, s. 63)

1.2 Základní způsoby donucení aktéra ke změně postoje, činnosti

Mezi základní způsoby, jimiž je schopen aktér A přinutit aktéra B ke změně postoje či určité činnosti, patří fyzické donucení, psychické donucení, donucení ekonomické, veřejné donucení a informační donucení. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

Fyzické donucení je zpravidla spojováno s násilím, které je uplatněno represivními složkami typu armády nebo policie. Takovýchto prostředků je použito proti aktérům odmítajícím uposlechnout autority státu a podřídit se státu. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

Psychické donucení spočívá zejména v tom, že si aktér uvědomuje rizika, která mu hrozí v případě fyzického, ekonomického, veřejného donucení či nerespektování vůle a požadavků aktéra, jenž disponuje mocí. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

Ekonomické donucení znamená, že subjekt má moc díky ekonomické převaze nad objektem, vůči kterému může být moc uplatňována. Aktér A pak může vyhrožovat ztrátou ekonomických příjmů, zaměstnání nebo jiných dalších materiálních výhod, čímž donutí aktéra B k požadovanému jednání. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

Veřejné donucení má charakter ostrakizace (vyloučení ze společnosti), veřejného odsouzení a podobně. Zakládá se na hrozbě ztráty prestiže či na morálním odsouzení chování, které se ve společnosti netoleruje. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

Informační donucení je založeno na využití masmédií jako nositelů informací, kteří mohou vytvářet pseudorealitu, upravovat výpovědní hodnotu zpráv, selektovat informaci či uvádět jen část informací o některých skutečnostech. (Dočekalová, Švec a Daneš, 2010, s. 78-79)

1.3 Tvrdá a měkká moc

V posledních desetiletích se stále více prosazuje koncepce tzv. tvrdé a měkké moci. To je dáno aktuálním vývojem v mezinárodních vztazích, kdy moc ztrácí vojenský a donucovací rozměr a více se klade důraz na vlastnictví technologií, vzdělání, ekonomický růst a dobrou pověst, jež souvisí s dodržováním norem a pravidel. (Waisová, 2009, s. 63)

Měkká moc je koncept, který představil Joseph Nye. Její podstatou jsou následující hlediska: (Nye, 2011, s. 237)

- atraktivita – přesvědčení, že má schopnost přitahovat a je nenucená,

- převážně nehmotný charakter – například kultura, hodnoty, zahraniční a domácí politika,
- nevyloučení použití tvrdé moci.

Rozdíl mezi měkkou mocí, někdy také měkkou silou, a tvrdou mocí je podrobněji popsán a vysvětlen v knize Josepha Nye s názvem *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* o měnící se povaze americké moci. „*Když jedna země přiměje ostatní země, aby chtěly to, co sama chce, lze to nazvat kooptivní neboli měkkou mocí na rozdíl od tvrdé neboli příkazující moci nakázat ostatním, aby dělali, co tato země chce.*“ (Nye, 1990, s. 184)

Tvrdá moc je založena na použití sankcí a hrozeb vojenské a ekonomické síly subjektu jako agresivního vlivu na politický orgán (stát) za účelem ovlivnění tohoto orgánu disponujícího menší mocí. (Meričková, 2014, s. 187-197)

Studie autorky Meričkové (2014) dochází k závěru, že v současnosti má měkká moc v zahraniční politice jen limitované využití. (Meričková, 2014, s. 187-197) Po vymezení pojmu moc a souvislostí v rámci států lze přejít k vymezení tzv. konceptu regionálních mocností.

1.4 Koncept regionálních mocností

Problematika regionálních mocností odkazuje na existenci určité mocenské hierarchie v mezinárodním systému. Mocenské schopnosti regionálních mocností mohou být značné, avšak zpravidla jsou omezené na určitý regionální kontext. Z hlediska vlivu na globální prostředí se pak regionální mocnosti výrazně odlišují dle konkrétních podmínek a souvislostí. (Nolte, 2010)

Prostřednictvím identifikace odlišných druhů moci a objemu moci je možné rozlišovat i různé typy států. V žebříčku objemu a druhů moci se rozlišuje tzv. hegemon, velmoc, střední mocnost, regionální mocnost, civilní mocnost, malý a slabý stát. (Waisová, 2009, s. 63)

Hegemon je stát, jenž disponuje mimořádnými mocenskými kapacitami. Jedná se o nejsilnější vojenskou, ekonomickou a politickou jednotku. Sílu takového státu není schopna překonat ani koalice ostatních států. Hegemon je také většinou schopen kontrolovat ekonomické toky, mezinárodní obchod, kontrolovat a zajišťovat mezinárodní bezpečnost s využitím celosvětové vojenské přítomnosti a kontrolovat i ovládat velké

nestátní prostory (tj. například moře, oceány, vesmír). Hegemonní postavení obsahuje i uznání takové role ostatními členy mezinárodního systému. (Waisová, 2009, s. 64-65)

V případě velmoci jde o stát, který dokáže zajistit svoji bezpečnost a přežití obyvatel nezávisle na ostatních státech. Velmoc má k dispozici významné vojenské, politické a ekonomické kapacity, ale na rozdíl od hegemonu není schopna ovládat celý mezinárodní systém a definovat pravidla chování a jednání ostatních států a trestat porušení uvedených pravidel. (Waisová, 2009, s. 64-65)

Střední mocností se rozumí mocnost s takovou vojenskou silou, zdroji a strategickou pozicí, že velmoc v době míru žádá o její podporu. Střední mocnost není schopna vyhrát válku proti velmoci, nicméně může velmoci způsobit výrazné škody, které pak velmoc odradí od vojenského konfliktu. Střední mocnosti využívají zejména měkkou moc. Tyto státy se pohybují mezi velmocí a malým státem, jsou považovány za druhotné vůči velmocím. Termín střední mocnost je ještě docela často zaměňován s pojmem regionální mocnost, nicméně z pohledu strukturálních pojmů nejde o tentýž typ státu. (Waisová, 2009, s. 64-65)

Regionální mocnost dosahuje velmocenských kapacit, ale pouze v omezeném teritoriu (regionu), každopádně v globální komparaci je rozhodně slabší než velmoc. Oproti středním mocnostem využívá zejména tvrdou moc. (Waisová, 2009, s. 64-65) Regionální mocnost disponující ekonomickou mocí v daném regionu má na tento region určitý vliv a kapacitu pro realizaci regionálních a globálních opatření. Rovněž má relativně velkou populaci a pokrývá relativně velkou oblast. Regionální mocnost taktéž dlouhodobě dosahuje vysokého ekonomického růstu (nad průměrem regionu), a tudíž poskytuje regionu tržní příležitosti související s rostoucím tempem svého trhu. Dále zde dochází k rozvoji průmyslu, technologií, zvyšují se státní výdaje na výzkum a vývoj, přibližují se úrovni nezbytné k zařazení do organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“). OECD je mezivládní organizace, která sdružuje ekonomicky nejvýznamnější státy, jež jsou založeny na principu tržní ekonomiky a demokracie. V současné době je zde 37 členských států. Regionální moc mají rovněž globálně aktivní nadnárodní korporace, které jsou stále silnější a vytváří konkurenci pro podniky z jiných zemí. Dalšími charakteristikami jsou stabilní měna, spolehlivá měnová politika, rozvojová pomoc. Dále pak zde patří například přebírání stále větší role ve správě regionu, zejména s ohledem na dohody o regionální spolupráci, využití své ekonomické a síťové síly k ovlivnění vývoje v globálním i regionálním měřítku. (Kappel, 2011)

Další teoretický koncept hovoří o existenci civilních mocností. Koncept civilních mocností lze považovat za analytický nástroj, který má pomoci při rozboru zahraniční a bezpečnostní politiky. Jedná se však i o normativní teorii, která se může stát i součástí specifické strategické kultury příslušného státu. Z teoretického hlediska je koncepce civilní mocnosti založena na závěru, že se civilizační proces postupně rozšiřuje z několika málo států, které jsou průkopníkem. Důsledkem tohoto je pak vznik podmínek pro změnu poměrů v systému mezinárodních vztahů. (Kříž a kol., 2007)

Civilní mocnost pak vykazuje klíčové rysy, které mají charakter: (Eberle a Handl, 2020), (Mauil, 2011)

- orientace na pevné a předvídatelné spojení,
- důrazu na dodržování mezinárodního práva,
- skeptického či zdrženlivého postoje k využití ozbrojené síly,
- prosazení hodnotově vymezených agend (typu demokracie, lidských práv, rozvojové spolupráce, ochrany životního prostředí),
- antimilitarismu,
- multilateralismu,
- normativně definované zahraniční politiky.

Pro civilní mocnost je nemožné zaujmout pasivní postoj státních aktérů při řešení mezinárodních krizí. Stát, který usiluje o izolaci od okolního světa, nemůže být chápán jako civilní mocnost. (Kříž a kol., 2007)

Civilní mocnost se tedy orientuje na prosazení nevojenských čili ekonomických, politických a diplomatických nástrojů při řešení konfliktů. Jejím cílem je vyjednávat a hledat kompromis. Nasazení vojenské síly civilní mocnost nepovažuje za prioritní řešení, ale až jako poslední možné řešení. Vojenská síla je ze strany civilní mocnosti zapojena případně jako doplnění nevojenských kapacit. Pokud se účastní vojenských akcí, tak zejména takových, které legitimizuje Organizace spojených národů (dále jen „OSN“). (Dvořák, 2015)

Malý a slabý stát zpravidla disponuje malým teritoriem a malým množstvím populace. Takovým státům chybí materiální základna moci, takže nemají k dispozici silnou ekonomickou základnu pro vedení boje či udržení bojeschopné armády. (Waisová, 2009, s.

64-65)

„Z uvedených vymezení vyplývá, že označení některého státu například za velmoc či malý stát souvisí s významem, který je danému státu v mezinárodním systému připisován, a jednoznačně není dán pouze objektivními kritérii. Velikost významu je odvozena od kapacit, jimiž stát disponuje a od jeho chování, jednání, záměrů a taktéž od vnímání činnosti konkrétního státu ostatními členy mezinárodního společenství.“ (Waisová, 2009, s. 65) Objevují se různé teoretické koncepty, které se věnují rolím států v dnešním světě. Dále lze pracovat s těmito koncepty a charakterizovat roli mocností v rámci udržování stability a míru v určitém regionu.

1.4.1 Mocnosti při udržování stability a míru v regionu

V řadě případů se mocnosti podílí na udržování míru v globálním prostředí prostřednictvím členství v mezinárodních organizacích, nejčastěji OSN a Severoatlantické alianci (dále jen „NATO“). Udržování míru a zajištění bezpečnosti v globálním prostředí si jako svoji prioritu vytyčuje OSN, a to v rámci snahy o tvorbu podmínek pro trvalý mír v zemích postižených konfliktem. Vývoj udržování míru je do značné míry určován vývojem mezinárodního politického a bezpečnostního prostředí. (Pospíšil a Kříž, 2012, s. 86-90)

Udržování míru prostřednictvím OSN je založeno na třech základních principech, tj. souhlasu stran konfliktu s nasazením operace, nestrannosti a minimálním využitím síly. Právě do operací jsou nasazovány tzv. participující státy, které s OSN aktivně spolupracují a poskytují různé prostředky k mírovým operacím. V průběhu uplynulých desetiletí se jejich struktura výrazně transformuje s tím, k jakým dochází geopolitickým změnám. (Pospíšil a Kříž, 2012, s. 93-97)

Velmi významným dokumentem je Charta OSN, jež byla podepsána v San Francisku padesáti zakládajícími státy těsně po druhé světové válce v roce 1945. Hovoří se zde o podpoře sociálního pokroku a celkovém zlepšení životní úrovně obyvatel a sjednocení sil k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. V rámci cílů Charty je taktéž důležité přijmout zásady a zavést metody, které zajišťují, aby ozbrojené síly nebylo využíváno jinak než ve společném zájmu a společně podporovat hospodářský a sociální růst všech národů. Dále pak rozvíjet mezi národy přátelské vztahy založené na rovnoprávnosti všech bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru a bezpečnosti. Rovněž v Chartě OSN stojí, že všichni členové plní tyto závazky a řeší své mezinárodní konflikty a krize tak, aby nebyla ohrožena bezpečnost,

mezinárodní mír a spravedlnost. Všichni členové se vyvarují ve svých mezinárodních stycích hrozeb silou nebo použitím síly proti územní celistvosti či politické nezávislosti kteréhokoliv státu, případně jakýmkoliv jiným způsobem neslučitelným s cíli OSN. (Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora, 2015)

Další významnou mezinárodní institucí, jež se podílí na budování míru v globálním prostředí, je NATO. V roce 1994 vyhláší Rada NATO program Partnerství pro mír, který vytváří základní rámec bezpečnosti v celém euroatlantickém prostoru. Cílem programu je navýšení příslušných schopností a možností k udržování míru cestou společného plánování, přípravy a výcviku a s tím související interoperability ozbrojených sil partnerského státu se silami NATO. (Eichler, 2014, s. 198-199) V Evropě patří NATO mezi nejpodstatnější a základní bezpečnostní organizace (stejně jako v euroatlantickém prostoru) a je ztělesněním transatlantické vazby, která je pro bezpečnost a stabilitu klíčová. (Frank a Khol, 2003, s. 17-26)

2 BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ REGIONU

V dnešním geopolitickém prostředí je zřejmé, že panuje napětí mezi různými mocnostmi, ať už regionálními, či globálními. Toto napětí přitom výrazně ohrožuje bezpečnost v prostředí regionů, ba dokonce v celém globálním prostředí. Studium problematiky regionálních mocností se proto neobejde bez důrazu na pochopení souvislosti bezpečnosti v regionech. Zájmy regionálních mocností se v dnešní době protínají, což může vést k ohrožení bezpečnosti, tedy i míru. (Balabán, 2012)

2.1 Pojem bezpečnost a její chápání

V posledních desetiletích prochází mezinárodní vztahy na celém světě řadou různých změn, které se neprojevují pouze změnami v teoretických konceptech, ale zejména změnou chování různých aktérů v mezinárodním prostředí. Zejména děsivé události druhé světové války způsobily radikální změnu v pohledu států na mezinárodní vztahy, a to pak zvláště v souvislosti se zajišťováním regionální a globální bezpečnosti. (Putra, Darwis a Burhanuddin, 2019)

Charakteristika bezpečnosti (z latinského slova SECURITAS znamená bezstarostnost, bezpečnost, jistota, záruka) jako pojmu je poměrně složitá a rovněž rozmanitá, jelikož v současném odborném diskurzu se objevují různé definice a přístupy k vymezení tohoto pojmu. Platí, že termín bezpečnost je nespecifický i příliš obecný, a tudíž získává význam až spojením s konkrétním předmětem, např. člověkem, věcí, zájmem nebo jinou skutečností. Bezpečnost je chápána jako jedna z nejvyšších hodnot člověka anebo sociálních skupin. Bezpečnost také odpovídá stavu, jenž je kvantifikovatelný i kvalifikovatelný. Lze konstatovat, že bezpečnost poskytuje záruku přežití a rozvoje lidské společnosti, patří tedy mezi elementární hodnoty lidského společenství. V souvislosti s bezpečností se taktéž hovoří o určitém pocitu jistoty, ochrany a zajištění pro jednotlivce. Bezpečnost, jež se orientuje na člověka, je definována jako stav vědomí člověka, ve kterém se necítí být ohrožen. Jedná se tedy o psychický stav, jenž umožňuje uskutečnění životních záměrů a cílů. (Kyncl, 2014), (Paul, 2019)

Nejčastěji se ale lze setkat se dvěma základními významy bezpečnosti. Za první, je bezpečnost chápána jako nějaký obecný atribut, znak či kritérium, které může nabývat hodnot od nuly až po relativní úplnost, ale nikdy nemůže být zcela absolutní. Za druhé, je bezpečnost funkční sféra, tj. oblast činností, kdy jde o vědomou a řízenou činnost konkrétních subjektů a institucí zajišťujících bezpečnost. (Kraftová a kol., 2016)

V souvislosti s bezpečností se pak velmi často hovoří o bezpečnostní hrozbě, tj. primárním vnějším faktoru, který může či chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Jde o objektivní prvek, který vykazuje určitou závažnost. Tato je dána povahou ohrožené hodnoty, a také tím, jak si jedinec této hodnoty cení. Dalším pojmem vztahujícím se k bezpečnosti je bezpečnostní riziko, které je vždy subjektivního charakteru a rozhoduje se o něm za účelem předcházení možných následků. Souvisí s určitou mírou ohrožení daného subjektu. (Kraftová a kol., 2016)

Vysoký význam bezpečnosti pak vede k tomu, že státy vytvářejí bezpečnostní systémy, které jsou základním nástrojem pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Jejich prostřednictvím má být vybudován komplexní a funkční bezpečnostní systém, který se flexibilně přizpůsobuje aktuální podobě bezpečnostní situace. (Kraftová a kol., 2016)

V rámci budování těchto bezpečnostních systémů se pak státy velmi často stávají součástí tzv. bezpečnostních komunit. Bezpečnostní komunita je v širším slova smyslu společenství lidí, které spojují společné hodnoty, a to zejména hodnota udržení míru a řešení konfliktů mírovou cestou. Takováto bezpečnostní komunita vzniká v momentě, kdy se její členové shodnou na neakceptovatelnosti války jako legitimního řešení vzájemných sporů, případně vzniká, když existuje nějaká vnější bezpečnostní hrozba. (Goda a Báňaiová, 2018)

2.1.1 Vnitřní a vnější bezpečnost

V některých dalších literaturách se lze setkat i s pojmem členění (druhy) bezpečnosti. Bezpečnost se člení na vnitřní a vnější. Vnitřní bezpečnost spočívá ve schopnosti a připravenosti určitého subjektu aktivizovat se za účelem svého zachování. Je založena na vysvětlení vlastního stavu subjektu a jeho způsobilosti snižovat rizika, která jej mohou ohrozit. Vnější bezpečnost spočívá v připravenosti a schopnosti daného subjektu působit vůči objektům ovlivňujícím jeho bezpečnost a rovněž v kvalitě subjektů schopných participovat se na zabezpečení požadované úrovně bezpečnosti. Zakládá se na charakteru a úrovni vnějšího ohrožení a na působení ochranných elementů společenského života. (Kyncl, 2014), (Tomek, 2014)

Dále se rozlišují tzv. úrovně bezpečnosti, a to horizontální a vertikální. Horizontální úroveň bezpečnosti vyplývá z jednotlivých oblastí lidské činnosti, například informační, hospodářská (ekonomická), měnová (finanční), technická, environmentální, dopravní a osobní bezpečnost. Vertikální úroveň bezpečnosti je odvozena od velikosti územního

nebo organizačního celku a od vztahu posuzovatele. Do vertikální bezpečnosti se řadí bezpečnost občana, podniku, regionu, státu a globální, tedy celosvětová. (Tomek, 2014)

2.2 Bezpečnostní hrozby v regionu

Region lze charakterizovat jako území různého druhu, které se rozlišuje dle svých charakteristik. Z obecného hlediska lze identifikovat regiony fyzické (tvořené územím se stejnými či obdobnými přírodními podmínkami, jejichž hranice tvoří například pohoří, pobřeží apod. jako přirozené bariéry), administrativně správní (s pevně vymezenými hranicemi), nebo funkční (fungující v nějakém ohledu jako jeden celek, namísto pevných hranic). V současnosti lze v globálním prostředí rozeznávat regiony různého řádu, tedy i různé velikosti. (Maier, 2012, s. 170-171)

V řadě případů se také pojem bezpečnost vztahuje k původu hrozeb, které tuto bezpečnost narušují, či k opatřením, nástrojům a institucím, které mají zajišťovat bezpečnost, nebo k objektům, jejichž bezpečnost má být chráněna. To pak směřuje k chápání bezpečnosti regionů, tedy v tomto případě je region subjekt, ke kterému se bezpečnost vztahuje. (Kraftová a kol., 2016)

Právě od regionálních mocností se pak do určité míry požaduje, ať zajišťují bezpečnost v daném regionu. Nicméně, plnění této role je dáno ochotou regionální mocnosti k zajišťování bezpečnosti, i když by samozřejmě mělo být prioritním cílem regionální mocnosti zajišťování stability a míru prostřednictvím reakce na bezprostřední bezpečnostní hrozby v regionu, tak v geopolitické praxi může být situace odlišná. To je dáno zejména třemi základními faktory, které ovlivňují postavení regionální mocnosti při zajišťování bezpečnosti v regionu – jedná se o strukturu (síly a schopnosti pro pochopení regionální bezpečnostní dynamiky), regionální mocenskou roli (konkrétní role, kterou regionální mocnost zaujímá) a regionální mocenskou orientaci (orientace státu na zahraniční politiku, sklon a preference státu k zajišťování řádu bezpečnosti). Regionální mocnosti pak mohou při zajišťování bezpečnosti v regionu plnit různorodé funkce, protože jejich postoje ovlivňují různé faktory. (Frazier a Stewart-Ingersoll, 2010)

Bezpečnost každého regionu (ať už státu, či nějakého jiného geografického prostoru) je vždy ohrožována určitými bezpečnostními hrozbami. Nikdy nelze hovořit o tom, že existuje úplná, absolutní bezpečnost. Stabilita a mír jsou nějakou měrou ohrožovány vždy. Mezi základní bezpečnostní hrozby pro regiony pak patří například i nestabilita a regionální konflikty v daném regionu či v jeho blízkosti. Regionální konflikty mají

negativní důsledky pro region, přímý i nepřímý vliv na bezpečnost regionu. Různé spory etnického, teritoriálního, politického či ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojeného konfliktu. (Kraftová a kol., 2016)

Na druhou stranu právě v určitých regionech panují vhodné podmínky ke vzniku bezpečnostních komunit. To je dáno tím, že regionální aktéři zpravidla sdílí určitou společnou identitu, mají společná očekávání, preferují nenásilné a pokojné změny, které podpoří bezpečnost nejen vnitřní, ale i vnější. Potom svým chováním potvrzují i zájem o udržení míru a stability. (Goda a Báňaiová, 2018)

Střet regionálních mocností v praxi lze například představit na vztahu mezi Spojenými státy americkými (dále jen „USA“) a Čínou. Čína je ve svém regionu regionální mocností, která zde neustále posiluje svůj vliv. Tento vliv však přesahuje i regionální působení a směřuje vůči globálnímu prostředí – do Evropy, Afriky apod., dokonce i do Ameriky. Čína se nyní stává globální mocností. Na toto reagují USA jako další z globálních mocností a považují Čínu za svého hlavního rivala. Vzdávající geopolitickou roli Číny pak chtějí USA co nejvíce eliminovat, včetně toho, že tato eliminace může vyústit ve vojenský konflikt. Pro Evropskou unii (dále jen „EU“) jde také o bezpečnostní riziko, protože střet těchto zemí může znamenat situaci, kdy bude mít ve svém bezprostředním sousedství dlouhodobě politicky, ekonomicky a bezpečnostně nestabilní region. (Balabán, 2012)

Jak ukazuje další příklad, tak různé válečné či ozbrojené konflikty s sebou přinášejí riziko ohrožení bezpečnosti v celém regionu. Například vnitrostátní konflikt v Mali v roce 2012 byl příkladem takového ozbrojeného konfliktu, který sice probíhal v rámci jednoho státu, ale destabilizoval bezpečnost v okolních státech. Kvůli tomuto pak řada okolních států zvažovala, jestli se nemá do konfliktu zapojit – například vojenskou intervencí, která by ukončila nestabilitu v sousedním státě, a tedy v celém regionu. Zejména Niger jako regionální mocnost o této variantě uvažoval. K dalším motivům, proč se regionální mocnosti mohou vojensky zapojovat do konfliktů ve svém okolí, patří například intenzita konfliktu v souvislosti s lidským utrpením, geografická blízkost konfliktu, nakažlivost konfliktu (riziko přenosu konfliktu do dalších zemí v regionu), případně vytváření vln uprchlíků. (Schmiedl, 2019)

Specifická bezpečnostní situace panuje i v regionu Evropy. To platí v tom smyslu, že se Evropa momentálně nachází ve specifickém bezpečnostním prostředí, které lze charakterizovat jako nespolupracující, konfliktní a složitě předvídatelné. To se samozřejmě nevztahuje k bezpečnostní situaci v jednotlivých členských státech EU, ale k bezpečnostní

situaci v širším kontextu. Evropský region je součástí globálního prostředí a jeho bezpečnost je v tomto smyslu ovlivněna i chováním aktérů v euroatlantickém prostoru, euroasijském prostoru a tzv. od Vancouveru po Vladivostok. V tomto kontextu zažívá evropský region nejhorší a nejsložitější období, ve kterém na jedné straně buduje dobré vztahy s USA, ale na druhé straně je tendence růstu napětí ve vzájemných vztazích s Ruskou federací a některými bývalými post-sovětskými zeměmi. Tato konstelace a vztahy si rozhodně vyžadují vysoký důraz na zajišťování bezpečnosti v regionu. (Goda a Báňaiová, 2018)

2.3 Bezpečnostní hrozby v regionu Evropy

Evropský region se samozřejmě také potýká s různými hrozbami, které se stávají stále více komplexními. Tyto hrozby působí přes hranice států, ačkoliv jednotlivým evropským státům pomáhá vzájemné propojení a mizející hranice mezi fyzickým a digitálním světem. Hrozby každopádně cílí zejména na zranitelné skupiny, přičemž využívají hospodářských, popřípadě sociálních rozdílů. (Evropská komise, 2020)

V regionu Evropy lze momentálně identifikovat různé bezpečnostní hrozby, které vycházejí z povahy tohoto regionu. Nacházejí se zde různé státy, národy, společnosti. Tato rozmanitost vede ke snižování schopnosti států a mezinárodních organizací adekvátně reagovat na různé bezpečnostní hrozby typu agrese Ruska, rostoucího vlivu Číny, environmentálních problémů apod. Vnitřní nejednota a přetrvávající dominance národních zájmů omezuje především zájem na hledání společných řešení hlavních bezpečnostních hrozeb, kdy je právě geopolitická slabost nejvýraznější hrozbou. Velmi problematické je prohlubující se oslabování euroatlantické vazby, které je rizikem narušení evropské integrity (soudržnosti). V takovém nejednoznačném bezpečnostním prostředí se pak daří zejména hybridnímu působení, tj. postupu, kdy aktér využívá kombinace různých nástrojů, kterými cíleně a koordinovaně působí na slabiny protivníka s dostatečně nízkou intenzitou, aby tento nebyl schopen reakce. Jedná se tedy o sofistikovaný, složitý proces. Nicméně, k tomuto dochází v dlouhodobém horizontu. (Ústav Mezinárodních vztahů Praha, 2021)

V reakci na tato bezpečnostní rizika vytvořila Evropská komise bezpečnostní strategii EU, která koordinuje reakci členských států EU na podobu a působení těchto rizik. Strategie jednoznačně konstatuje, že je nezbytně nutné k ochraně občanů využívat všech možných disponibilních prostředků. Z tohoto vychází, že celková bezpečnost

regionu je základem pro bezpečnost osobní, ale rovněž přispívá k ochraně základních práv, je zdrojem důvěry a dynamiky v hospodářském prostoru, společnosti a demokracii. (Evropská komise, 2020)

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

Moc není pouze vojenská, ale nabývá různorodé podoby. Z tohoto pohledu je v případě států účelné zkoumat různé teoretické koncepty, které se zabývají vymezením moci národních států, modely jejich moci.

Na kategorizaci mocností lze pohlížet pohledem různých konceptů, které se shodují zejména v tom, že každý stát hraje určitou roli v rámci mezinárodních vztahů. Pokud jde o kategorii regionální mocnosti, tak i zde se v této konkrétní kategorii vymezení autorů odlišuje. Waisová (2009) hovoří o tom, že regionální mocnost má moc pouze na omezeném teritoriu a ve větší míře využívá i tvrdou moc. Kappel (2011) o využití tvrdých nástrojů moci vůbec nehovoří, ale poměrně obsáhle popisuje znaky regionální mocnosti, které se shodují s názorem Waisové (2009), že regionální mocnost disponuje velmocenskými kapacitami, ale pouze na omezeném teritoriu. Na základě těchto přístupů se lze přiklonit k následující definici regionální mocnosti, která je využita v dalším textu práce. Regionální mocnost:

- dosahuje velmocenských kapacit na omezeném teritoriu,
- disponuje ekonomickou mocí v daném regionu,
- má na region určitý vliv a kapacity pro realizaci regionálních a globálních opatření,
- má relativně velkou populaci,
- pokrývá relativně velkou oblast,
- dosahuje vysokého ekonomického růstu (nad průměr regionu),
- rozvíjí se zde průmysl, technologie, výzkum a vývoj,
- existují zde globálně aktivní nadnárodní korporace,
- podílí se na rozvojové pomoci,
- s ohledem na dohody o regionální spolupráci využívá své ekonomické a síťové síly k ovlivnění vývoje v globálním a regionálním měřítku,
- má stabilní měnu, spolehlivou měnovou politiku.

4 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Cílem této práce je prostřednictvím případové studie zhodnotit roli Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí. Za účelem splnění tohoto cíle dojde k využití metod v podobě:

- deskripce odborných zdrojů,
- analýzy (What-if),
- syntézy,
- kvalitativního šetření (expertních rozhovorů),
- komparace názorů a hypotéz,
- indukce a dedukce,
- historicko-logické metody.

Deskripce odborných zdrojů se orientuje na představení výstupů z odborných studií, odborných publikací, analytických a empirických materiálů, které se zabývají rolí Německa v dnešním světě, ale deskripce je také využita pro popis teorií, které souvisí s rolemi států v regionálním a globálním prostředí. Při výběru zdrojů je kladen důraz na jejich aktuálnost, avšak v několika málo případech dochází k využití zdrojů starších deseti let, a to především kvůli jejich užitečnosti pro studované téma.

Historicko-logická metoda zkoumá historické souvislosti ovlivňující dnešní postavení Německa v regionálním a globálním prostředí. To je provedeno prostřednictvím vlastního zhodnocení, které se opírá o výstupy z deskripce odborných zdrojů.

Analýza What-if se zabývá různými událostmi, které mohou nastat v přítomnosti a budoucnosti a které mohou ovlivnit postavení Německa, jeho schopnost a zájem o udržení stability a míru v regionu.

Následně je modelován alternativní scénář vývoje, který vychází z vybrané modelové situace. Aktivity směřují k identifikaci klíčových rizik, které souvisí s řešenou problematikou. Metoda DELPHI a kvalitativního šetření je využita za účelem získání názorů odborníků na plnění role Německa jako regionální mocnosti. Rovněž je využito elektronického dotazování. Respondenti jsou vybráni záměrně a sběr dat je uskutečněn v termínu od 1. 1. 2021 do 31. 1. 2021. Kvůli pandemii koronaviru (covid-19) bohužel

nelze provést osobní dotazování, takže je zkoumání realizováno prostřednictvím elektronické cesty. Na základě veškerých informací je pak provedena komparace veškerých názorů za účelem získání odborného a vlastního pohledu na řešenou problematiku.

Za pomoci indukce dochází k vyvození obecnějších závěrů z jednotlivých konkrétních informací a využitím dedukce je dospěno k odvození jiných tvrzení (závěrů) na základě konkrétních předcházejících tvrzení. Dedukce tedy vychází z toho, že závěry jsou pravdivé, jsou-li pravdivá počáteční tvrzení a vychází se z obecného ke konkrétnímu.

Prostřednictvím syntézy je zhodnocena role Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KONKRÉTNÍ CHOVÁNÍ A PROJEVY REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NA SVĚTOVOU POLITIKU

Tato část práce se blíže zaměřuje na analýzu vlivu regionální mocnosti Německa na světové, případně evropské dění. Zároveň to znamená, že je Německo považováno za regionální mocnost. Důvody této kategorizace jsou blíže vysvětlené v rámci následujících kapitol. Pozornost je dále věnována konkrétnímu chování a projevům regionální mocnosti na světovou a evropskou politiku.

5.1 Historický kontext vývoje Německa do role regionální mocnosti

Historický vývoj postavení Německa v roli regionální mocnosti je úzce spjat s faktem, že to bylo právě Německo, které vyvolalo druhou světovou válku (mělo podíl i na vyvolání první světové války). To se pak projevilo i na přístupu dalších mocností k Německu právě po skončení druhé světové války. Francie ještě do počátku padesátých let dvacátého století vystupovala vůči Německu velmi opatrně, až odmítavě, což se projevilo i v názoru na případnou vojenskou a mocenskou obnovu. Německo bylo v případě Francie považováno za větší nebezpečí než Sovětský svaz. Zlom přinesla až studená válka, protože bylo nutné reagovat na hrozbu ze strany východního bloku a zejména Sovětského svazu. (Frank a Khol, 2003), (Kříž a kol., 2007)

Studená válka měla v podstatě globální charakter a Německo, respektive Německá demokratická republika (dále jen „NDR“) i Německá spolková republika (dále jen „SRN“), bylo přímým aktérem. Divize NATO a Varšavského paktu stály od sebe na dostřel děl, přitom se dalo pochybovat o schopnostech a síle NATO. (Durman, 2009, s. 95-98) Toto rozdělení sil blíže přibližuje obrázek číslo 1, který zobrazuje mapu obou německých států před rokem 1990, tedy právě v období studené války. Dnešní Německo se sestává ze SRN a NDR, ale jak vyplývá z mapy, tak se dříve jednalo o aktéry studené války. Hranice těchto zemí v podstatě kopírovala hranici mezi tehdejším východem a západem. SRN se prostřednictvím dohody o vytvoření Evropského obranného společenství stává rovnoprávnou součástí západní Evropy s vazbou na NATO, zatímco NDR je součástí východního bloku, resp. satelitem Sovětského svazu. (Frank a Khol, 2003)

Obrázek 1: Dva německé státy před rokem 1990. (Krejčí, 2016, s. 91)

Znovusjednocení Německa proběhlo až v roce 1990 a to v době zásadních změn v mezinárodním bezpečnostním prostředí, a proto se také neobešlo bez rozsáhlé diskuze mezi bezpečnostní komunitou, politickými elitami či veřejností o nové roli sjednoceného Německa v dnešním světě. Diskuze na akademické a odborné úrovni se snažila popsat tuto roli s využitím teoretických konceptů, avšak jak ve své studii shrnují autoři Kříž a kol. (2007), tak Německo bylo chápáno a kategorizováno v odborných studiích různorodě, například jako mocnost středního řádu, regionální mocnost, ústřední mocnost v Evropě, vedoucí mocnost, světová hospodářská mocnost, evropský hegemon, obchodní stát, velmoc, hegemonní mocnost či světová mocnost. (Kříž a kol., 2007) To znamená, že neexistuje jednoznačný pohled na to, jakou roli Německo plní, či plnilo v dřívější době. Teoretické koncepce neumožňují jednoznačnou kategorizaci. Nicméně se lze v rámci práce zabývat projevy Německa jako regionální mocnosti.

5.2 Projevy Německa jako regionální mocnosti

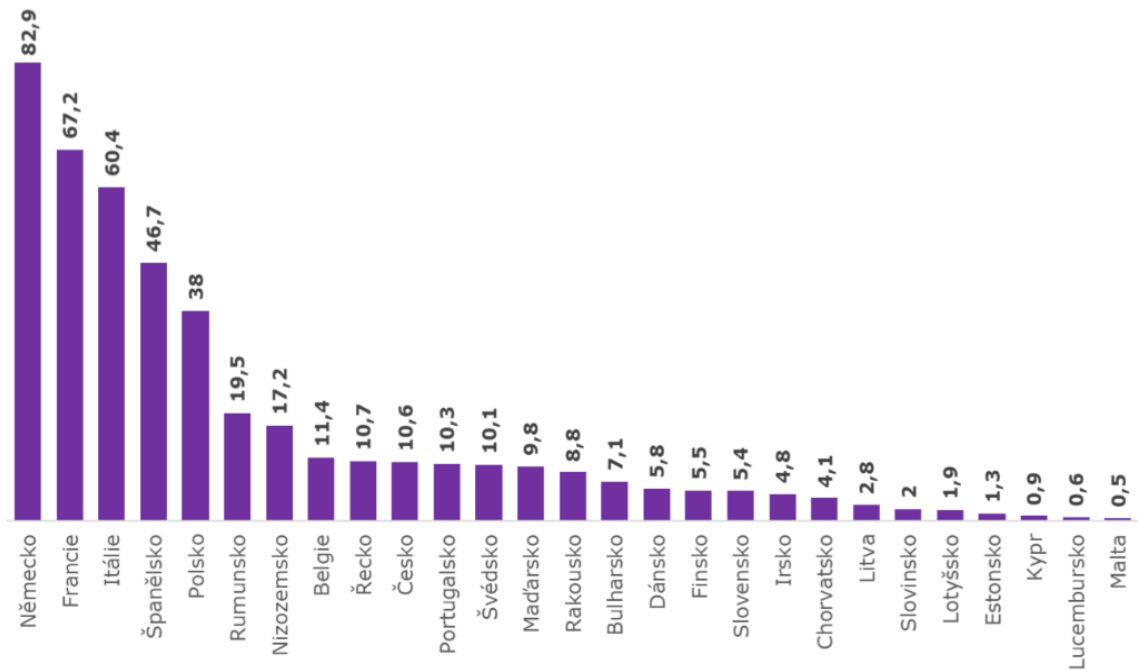
V předcházející části práce se nachází základní faktory, jejichž pomocí lze identifikovat regionální mocnost. Nyní lze uvedené faktory použít pro zhodnocení jejich přítomnosti na příkladu Německa:

- dosahuje velmocenských kapacit na omezeném teritoriu – svoje postavení v EU využívají západoevropské mocnosti, Německo a Francie, především ve svůj prospěch, a to dlouhodobě. Sice na vysokých fórech proklamují a deklarují

svůj rozchod s politikou vestfálského míru (1648), chápáním národního státu jako organizujícího paradigmatu, také žádají, aby prioritu měly nadnárodní zákony. Ovšem ve svůj prospěch uzavírají pro sebe výhodné bilaterální smlouvy, zejména s producenty plynu a ropy, Ruskem, státy Středního východu. (Durman, 2009, s. 477) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje,

- disponuje ekonomickou mocí v daném regionu – v současnosti patří Německo vedle Velké Británie, Francie a Itálie mezi politicky a hospodářsky nejvyspělejší země v Evropě. (Rifkin, 2013) Z hlediska vývoje hrubého domácího produktu byl od roku 2010 vykazován meziroční růst tohoto ukazatele, což naznačuje pozitivní ekonomický vývoj a potvrzuje ekonomickou sílu Německa. (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2020) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje,
- má na region určitý vliv a kapacity pro realizaci regionálních a globálních opatření – na Německo nelze pohlížet jako pouze na pasivního pozorovatele globálních dějů, ale jedná se o aktivního aktéra, který reaguje na různé krize, snaží se je vyřešit, ale také jeho aktivita vede k přetrvávání či prohlubování krizí. (Eberle a Handl, 2020, s. 8-9) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo také splňuje,
- disponuje relativně velkou populací – v roce 2019 mělo Německo 82,9 milionů obyvatel, což z této země činilo největší stát ze všech členských států EU. Při celkovém počtu obyvatel v členských zemích EU na úrovni 446 milionů osob to znamená, že v Německu žilo 18,59 % obyvatel EU. (Evropská unie, 2020) Z tohoto pohledu lze hovořit o tom, že má Německo v rámci regionu relativně početnou a velkou populaci, které se v podstatě přibližuje jen málo členských zemí EU. Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje. Kompletní statistiky počtu obyvatel v milionech v členských státech EU za rok 2019 se nachází na obrázku číslo 2,

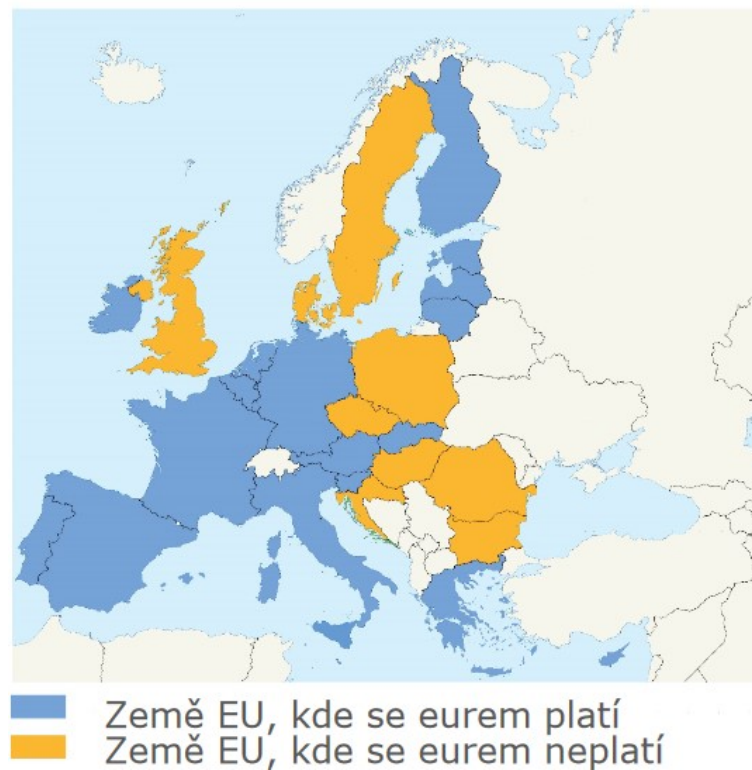

Obrázek 2: Počty obyvatel v členských státech EU v milionech osob. (Evropská unie, 2020)

- pokrývá relativně velkou oblast – zdrojem moci Německa je také jeho výhodná geografická poloha a rozloha. Německo se nachází ve středu Evropy na křižovatce obchodních toků mezi střední a západní Evropou, mezi Skandinávií a Středozeím. Německo udržuje silné hospodářské, sociální a politické vazby se všemi sousedními zeměmi, jeho pozice je ideální pro zprostředkování politických, sociálních a ekonomických postojů. Mocenská síla Německa právě vychází i z této pozice a schopnosti vycházet se svými evropskými sousedy a spolupracovat s nimi. To ještě znásobuje pozice Německa v rámci EU, kde spolu s Francií hraje dominantní roli. Právě v důsledku evropské integrace lze v dnešní době považovat Německo za regionální mocnost, která je klíčová pro zajištění geopolitické stability v Evropě. (Speck, 2014) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje,
- dosahuje vysokého ekonomického růstu (nad průměr regionu) – v evropském a globálním regionu má Německo významnou ekonomickou sílu a pozici. Patří mezi vysoce ekonomicky výkonné státy. (Szabo, 2017) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo taktéž splňuje,
- rozvíjí se zde průmysl, technologie, výzkum a vývoj – v Německu dochází k rozvoji průmyslu, technologií a k vývoji a výzkumu. Tyto faktory jsou přímo

podporovány vládními strategiemi, tvorbou vhodných podmínek pro jejich rozvoj a využíváním aktuálních příležitostí v těchto oblastech. (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2021) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje,

- existují zde globálně aktivní nadnárodní korporace – podle statistiky konzultační společnosti Consultancy.eu mělo 50 největších německých společností celkovou hodnotu přesahující 263 miliard eur, což překonává celkovou hodnotu britských či francouzských korporací (z lokálních žebříčků TOP 50). V Německu pak většina těchto organizací působí i na globálních trzích a lze je označit jako aktivní nadnárodní korporace. Jedná se například o SAP, T-Mobile, BMW, Mercedes-Benz, Volkswagen, DHL, Siemens atd. (The 50 most valuable brands | companies in Germany, 2018) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo rovněž splňuje,
- rozvojová pomoc – Německo se na rozvojové pomoci podílí i prostřednictvím EU. Právě členské státy EU patří mezi největší poskytovatele rozvojové pomoci na světě. Například v roce 2018 dosáhl objem této pomoci 74,4 miliard eur. Pomoc směřuje zejména do afrického regionu. (Evropská unie, 2020) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje,
- má stabilní měnu, spolehlivou měnovou politiku – v Německu se jako měna využívá euro, což je společná měna členských zemí eurozóny. Tato společná měna zajišťuje stabilitu a upevňuje hospodářskou a finanční spolupráci mezi evropskými zeměmi, které jsou členy eurozóny, např. Francie, Španělsko, Itálie. (Evropská unie, 2020) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo taktéž splňuje. Na obrázku číslo 3 lze vidět barevně zvýrazněné státy, kde se platí nebo neplatí eurem,

Obrázek 3: Eurozóna. (Evropská unie, 2020)

- s ohledem na dohody o regionální spolupráci využívá své ekonomické a síťové síly k ovlivnění vývoje v globálním a regionálním měřítku – v rámci EU plní Německo podstatnou roli, kterou zde využívá pro posilování své pozice v regionu. Například předsedkyní Evropské komise je Ursula von der Leyen, která pochází z Německa. (Evropská unie, 2020) Tato předsedkyně Evropské komise přímo hovoří o tom, že má Německo silnou pozici a v rámci EU je přínosem pro členské státy. Jde o největší, ekonomicky nejsilnější a politicky nejvlivnější zemi ze všech členských států EU. (Nerad, 2020) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo splňuje.

Z přehledu těchto prvků vyplývá, že Německo naplňuje znaky regionální mocnosti, a tedy lze tento stát za regionální mocnost považovat. Tohle potvrzuje i následující tabulka číslo 1.

Tabulka 1: Podmínky pro zařazení mezi regionální mocnosti (vlastní)

Plnění kritérií regionální mocnosti u Německa	
Dosahuje velmocenských kapacit na omezeném teritoriu	ANO
Disponuje ekonomickou mocí v daném regionu	ANO
Má na region určitý vliv a kapacity pro realizaci regionálních a globálních opatření	ANO
Má relativně velkou populaci	ANO
Pokrývá relativně velkou oblast	ANO
Dosahuje vysokého ekonomického růstu (nad průměrem regionu)	ANO
Rozvíjí se zde průmysl, technologie, výzkum a vývoj	ANO
Existují zde globálně aktivní nadnárodní korporace	ANO
Podílí se na rozvojové pomoci	ANO
Má stabilní měnu, spolehlivou měnovou politiku	ANO
S ohledem na dohody o regionální spolupráci využívá své ekonomické a síťové síly k ovlivnění vývoje v globálním a regionálním měřítku	ANO

Další významnou pozici má Německo v rámci NATO, kde plní roli spolupracovníka regionálního subsystému, pomocníka a exportéra norem. Spoluurčuje agendu a prosazuje alianční spolupráci. Tímto se Německo zároveň zavazuje ke kooperativnímu budování širšího společenství nebo subsystému s dalšími státy. (Dvořák, 2015) Tuto podmínku pro zařazení do kategorie regionální mocnosti Německo rovněž splňuje, avšak ji nelze řadit do všeobecných podmínek pro zařazení mezi regionální mocnosti, jelikož regionálními mocnostmi jsou i země, které nejsou členy NATO (například Čína, Indie, Mexiko, Brazílie, Jihoafrická republika, Nigérie apod.).

Dále se lze v rámci práce věnovat popisu role Německa na základě deskripce odborných názorů, tj. odborných studií a pohledů různých autorů na kategorizaci Německa v některém z konceptů.

5.3 Role Německa dle odborných názorů

V rámci zpracování práce bylo identifikováno několik odborných výstupů, které se také zabývají kategorizací Německa do některého z teoretických konceptů. Autoři Eberle a Handl (2020) ve své publikaci hovoří o tezi, kdy chápou Německo jako rozpolcenou mocnost, která se projevuje často nekonzistentní zahraniční politikou. Tato rozpolcenost je výsledkem složitého rozhodování v podmínkách napětí mezi různými, současně platnými a často protichůdnými identitami. Chápáním Německa jako aktéra, který vykazuje rozpolcenost a musí volit mezi různými identitami, se pak otevírá prostor pro vymezení různých rozporů v zahraniční politice Německa. (Eberle a Handl, 2020, s. 8-10)

„Rozpolcený aktér se při svém chování řídí pravidly a sociálními skripty definovanými jeho dílčími identitami, které jsou konstruovány skrze sdílené diskurzy a praktiky. Těchto identit může mít aktér celou řadu a různým způsobem je využívat podle kontextu a situace. Někdy zcela bezproblémově, avšak jindy zde bude docházet ke střetům, tezím, konfliktům a krizím plynoucím jak z nestability těchto identit, tak z jejich vzájemné neslučitelnosti.“ (Eberle a Handl, 2020, s. 27)

V případě Německa je to právě koncept civilní mocnosti (Zivilmacht, civilian power), který se využívá nejčastěji pro zachycení německé zahraniční politiky. Civilní mocnost je státem, který se nesoustředí pouze na egoistické prosazování materiálně chápaného národního zájmu. Jeho cílem je kultivace a upevnění mezinárodního řádu založeného na principech, pravidlech a spolupráci. Pozici v souladu s konceptem civilní mocnosti Západní Německo přijalo už po druhé světové válce, což byl právě důsledek tlaku spojenců, ale také důsledek autentického vývoje ve společnosti (došlo k rozchodu s nacionalistickou a militaristickou minulostí). I po konci studené války sjednocená Spolková republika zůstává věrná svojí mírumilovné a kooperativní identitě. Jak však ukazuje vývoj z posledních let, tak Německo inklinuje i k dříve nemyslitelnému nasazení německých vojáků v zahraničí – viz Kosovo, Afghánistán, Mali. (Eberle a Handl, 2020, s. 11-12)

„*Rámcová kontinuita platí, Německo je stále civilní mocností, jen se přizpůsobuje očekáváním ostatních a vnějším okolnostem.*“ (Eberle a Handl, 2020, s. 12) Německo pak svoji roli civilní mocnosti potvrdilo i v rámci konfliktů v Gruzii a na Ukrajině. (Eberle a Handl, 2020b)

Dvořák (2015) ve své empiricko-analytické studii dochází k názoru, že Německo naplňuje atributy civilní mocnosti, protože například využívá princip multilateralismu a spolupráci v rámci mezinárodních organizací. V některých případech však více prosazuje národní zájmy odlišné od spojeneckých. Vnímání role civilní mocnosti se v případě Německa proměňuje. (Dvořák, 2015)

Szabo (2017) ve své studii hovoří o tom, že se Německo stalo geoekonomickou velmocí ihned po svém znovusjednocení v roce 1990, kdy byla jeho zahraniční politická agenda formována ekonomickými a exportními zájmy (tedy Německo upřednostňuje svoje strategické a zejména obchodní zájmy). Konflikt na Ukrajině zejména s ohledem na ruské aktivity v jeho rámci, vzestup Číny či nástup administrativy Donalda Trumpa však vedl k přerodu této pozice a Německo začalo usilovat o to, aby se stalo ještě výraznějším geopolitickým aktérem, který bude optimalizovat svoje hospodářské zájmy s novými strategickými výzvami v nestabilní Evropě. Autor Szabo (2017) chápe Německo jako geopolitickou mocnost zejména z následujících důvodů: (Szabo, 2017)

- vykazuje tendenci k definici svých zájmů primárně prostřednictvím ekonomického hlediska, aplikuje ekonomickou logiku i na svoji zahraniční politiku,
- upřednostňuje ekonomické zájmy před neekonomickými zájmy a hodnotami,
- inklinuje k selektivnímu multilateralismu či bilaterálním vztahům,
- k prosazování národních zájmů využívá zejména ekonomickou moc, nikoliv vojenskou.

Autor Brzezinski (1999) chápe Německo jako tzv. geostrategického hráče, tj. stát, který má kapacitu a vůli použít sílu či vliv za svými hranicemi za účelem změny existující geopolitické situace. Na euroasijském kontinentu do této skupiny ještě řadí Francii, Rusko, Čínu a Indii. Velmi zásadní pozici má pak Německo vůči USA, pro které představuje základní geopolitické předmostí na euroasijském kontinentu. (Brzezinski, 1999, s. 38), (Krejčí, 2016, s. 309-312)

Autoři Brajerčíková a Kříž (2019) analyzují chování Německa vůči Polsku právě s otázkou, jestli se Německo chová vůči Polsku jako regionální mocnost. Bylo zjištěno, že i přes úzkou hospodářskou spolupráci mezi Německem a Polskem a vzájemný obchodní význam obou zemí, existují v německo-polských vztazích sporné body, jež souvisí nejen s formou, ale také s pevností spolupráce na evropské úrovni. Důvodem jsou vztahy Německa se zeměmi středoevropského regionu (Německo zaujímá podstatné ekonomické a obchodní postavení, které generuje výhody všem zúčastněným stranám). Autoři však zjišťují, že Německo nepovažuje partnery za rovnocenné (rovnoprávné), což právě přináší problémy ve vzájemné spolupráci a nastavení vztahů. Německo především sleduje svoje vlastní obchodní zájmy, což se projevuje například obchodem s Ruskem a v podpoře zemí Východního partnerství. Zároveň Německo zdůrazňuje nutnost spolupráce v rámci evropských zahraničních a bezpečnostních oblastí a evropské obranné politiky. Jde však zejména o projekty, které odpovídají politickým a bezpečnostním zájmům Německa. Rozsah angažovanosti Německa akceptuje specifické požadavky této země, která tedy potřebuje získat podporu svých partnerů při realizaci bezpečnostních a obranných plánů, odmítá závazky s čistě vojenským charakterem, prosazuje zdrženlivost při rozhodování o rozmístění ozbrojených sil v zahraničí. Na závěr pak autoři odpovídají na položenou výzkumnou otázku v tom smyslu, že Německo nejedná jako civilní mocnost a že německá měkká moc selhala, což se projevilo v rámci uprchlické krize, kdy politika vítání migrantů a povinných kvót naprosto propadla v rámci středoevropského regionu. (Brajerčíková a Kříž, 2019)

K názoru, že je Německo sice mocnost, ale jeho moc je omezena řadou různých faktorů, se přiklání i autor Speck (2014) ve svém článku. Německo označuje jako nejmocnější evropskou zemi, která se ovšem někdy zdráhá svoji moc použít a prokázat. Z hlediska bezpečnostních zájmů pak ještě výkon moci závisí na spojencích a jejich požadavcích. Klíčovým zdrojem moci Německa je potom jeho ekonomická síla, nikoliv vojenská síla. Z hlediska objemu hrubého domácího produktu zaujímá Německo přední příčku ve světě a díky tomuto se stává globálním hráčem, což potvrzuje například členství ve skupině G8. V této skupině je zastoupeno osm ekonomicky nejvyspělejších států světa. Touto příslušností země získává určitý status, vliv a rovněž nezávislost při rozhodování. G8 je neformální sdružení, z čehož vyplývá, že nedisponuje žádnou vnitřní strukturou či hierarchií. V současné době se ale hovoří o G7, jelikož došlo

v roce 2014 k vyloučení Ruska v reakci na anexi Krymu dříve patřícímu Ukrajině. (Eberle a Handl, 2020), (Speck, 2014)

Shrnutí uvedené kategorizace se nachází v tabulce číslo 2. Jak vyplývá z přehledu, tak autoři se jednoznačně neshodují na kategorizaci Německa jako stejné mocnosti. Hovoří se o Německu jako o rozpolcené mocnosti, civilní mocnosti, geoeconomické mocnosti, geostrategickém hráči apod.

Tabulka 2: Klasifikace Německa podle autorů (vlastní dle sekundárních zdrojů)

Kategorizace Německa pohledem odborných zdrojů			
Autor	Rok	Kategorie	Znak
Eberle, Handl	2020	Rozpolcená mocnost	Nekonzistentní zahraniční politika
Dvořák	2015	Převažující civilní mocnost	Multilateralismus, ale i upřednostnění národních zájmů
Szabo	2017	Geoeconomická mocnost	Upřednostnění ekonomických zájmů
Brzezinski	1999	Geostrategický hráč	Kapacita a vůle pro ovlivnění globálního dění
Brajerčíková, Kříž	2019	Není regionální mocnost	Prosazuje pouze své zájmy
Speck	2014	Nelze určit	Atypické chování v důsledku historické zkušenosti

V rámci práce se lze dále zabývat rolí Německa při řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti.

5.4 Role Německa při řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti

Porážka byrokratického socialismu byla chápána jako počátek harmonického období mezi státy, klidných mezinárodních vztahů a zahraniční politiky. Nicméně, tato představa vydržela pouze několik let. V dnešní době se neustále objevují nové konflikty či rizika vzniku konfliktů. (Krejčí, 2016, s. 307) Na toto musí reagovat i Německo a zvolit strategii, s jakou bude přistupovat k řešení konfliktů a k udržení míru a bezpečnosti.

V současnosti je zájmem Německa v globálním prostředí aktivní podíl na boji proti terorismu, organizovanému zločinu, chudobě a nelegální migraci, což jsou faktory, které jsou nepříznivé nejen v mezinárodním prostředí, ale také ovlivňují bezpečnost a stabilitu v Evropě. V dnešním globalizovaném světě je mír a stabilita ve vzdálených místech spojena s bezpečností a blahobytem v celé Evropě. Pro Německo jako největší ekonomiku v Evropě a globálně důležitou exportní zemi je stabilita v ostatních regionech světa životně důležitá. (Urbanovská, 2019)

Německá motivace podílet se na udržování globálního míru je spojena i s tzv. diskurzem odpovědnosti. Od počátku devadesátých let minulého století je rétorika „převzetí větší globální odpovědnosti“ a „skvělého mezinárodního partnera“ trvalou součástí zahraniční a bezpečnostní politiky Německa. Tento závazek k podpoře a udržování mezinárodního míru je dán zejména vlastní historickou zkušeností Německa (role Německa ve světových válkách, nástup nacismu). (Urbanovská, 2019) Dalším faktorem motivace Německa pro zapojení se do podpory globálního míru je solidarita, partnerství a závazek k multilateralismu. Solidarita se zahraničními partnery hraje významnou roli, především pak s Francií. Německo také vnímá určitá očekávání partnerů a mezinárodních institucí ohledně toho, že by se mělo zapojit do mírových misí. Očekávání pak výrazně ovlivňují rozhodovací procesy německých činitelů. Hovoří se o tzv. pasti multilateralismu, který definuje způsoby, jakým vnější tlaky omezují možnosti zahraniční politiky. (Urbanovská, 2019)

V souvislosti se znovusjednocením pak Německo muselo řešit i otázku budoucí zahraniční politiky, zejména pak politiky na evropském kontinentu včetně otázek spolupodílení se na mezinárodní bezpečnosti. Přitom nebylo možné, aby se Německo oprostilo od svojí dosavadní pozice jako zakládajícího člena EU, který vždy podporoval proces prohlubování a rozšiřování EU, orientoval se na podporu sousedních regionů a podporoval angažovanost EU i směrem na jih. (Handl a kol., 2011, s. 13)

Empirická studie autora Sankota (2016) identifikovala následující základní hlediska německé zahraničně-bezpečnostní politiky po znovusjednocení Německa: (Sankot, 2016)

- multilateralismus s důrazem na dosažení konsenzu v rámci EU a NATO,
- zájem o řešení konfliktů s využitím diplomacie a spolupráce s mezinárodními organizacemi,

- využití síly pouze v případě, kdy diplomacie selhává a na základě mandátu od parlamentu,
- zájem o rozvoj demokratických principů a lidských práv ve světě,
- čím dál větší podíl na mezinárodních bezpečnostních misích a to včetně nasazení vlastních ozbrojených složek,
- průběžné odstranění dogmatu příliš silné, sebevědomé a agresivní moci.

Vzhledem k rostoucí vojenské integraci v rámci EU se Německo jako partner a koordinátor při udržování míru OSN stává stále nepostradatelnějším. (Urbanovská, 2019)

Závazek Německa k posilování mírových misí OSN však naráží na dvě základní překážky. Jde o německé veřejné mínění, které je skeptičtější k vojenským operacím, jelikož 52 procent německých občanů dává přednost tomu, aby se Německo vzdalo zvýšené angažovanosti v globálních záležitostech v komparaci se 43 procenty občanů, kteří chtějí, aby byla jejich země aktivnější. Druhým faktorem je připravenost německé armády, i když dochází k rozvoji a zvyšují se investice, tak stále existují velké mezery při komparaci s jinými armádami. (Urbanovská, 2019)

5.4.1 Zapojení německé armády do vojenských konfliktů

Od roku 1990 prošla německá armáda rozsáhlou modernizací, která se dotkla i způsobu činnosti jednotek německé armády. V souvislosti s koncem studené války bylo nutné provést přehodnocení priorit a směrů hlavního úsilí v bezpečnostní politice. (Pikner, 2004)

Německý přístup k budování armády po skončení studené války byl charakterizován různými omezeními a zdrženlivostí. Německo se sice stalo politickým a ekonomickým lídrem v Evropě i mimo Evropu, ale z vojenského hlediska zaostávalo za svými partnery. (Urbanovská, 2019) To vede k situaci, kdy od konce studené války prochází německá armáda prakticky nepřetržitou transformací. Výrazná reforma proběhla například v roce 2011 a to za účelem zvýšení efektivity nasazení v zahraničních misích, zejména s ohledem na konsolidaci státního rozpočtu a nutnost úspor. (Kučera, 2011)

„Rozpad bipolárního světa v 90. letech 20. století a změněná geopolitická a bezpečnostní situace ovlivnila také přístup evropských států k otázkám obrany a bezpečnosti. Společně s rozhodnutím o další hlubší politické a ekonomické integraci zahájili tehdejší členské státy Evropských společenství také kroky k užší spolupráci v oblasti zahraniční politiky a bezpečnosti.“ (Frank a Khol, 2003)

Cíl v podobě zvládnání regionálních krizí a konfliktů se ve strategii německé armády poprvé objevuje v roce 1992. Zahraniční akceschopnost však byla významně a negativně ovlivněna legislativou a také strukturou, vybavením a schopnostmi armády, protože byly přes tři desetiletí formované za jediným účelem obrany proti sovětské agresi či jejího konvenčního odstrašení. Z tohoto důvodu bylo nutné překonat řadu překážek, aby se mohlo Německo stát plnohodnotným partnerem v zajišťování míru v regionu, případně v globálním prostředí. (Kučera, 2011)

Německé ozbrojené síly nebyly po II. světové válce do rozhodnutí Ústavního soudu v roce 1995 nasazovány do zahraničních operací. Až tedy po tomto roce začalo Německo spolupracovat se zahraničními partnery na různých vojenských zahraničních misích. Dané operaci navíc často slouží pro udržení či prosazování míru. Toto rozhodnutí bylo přijato v důsledku změn v mezinárodním společenství a zejména ve vztahu k zachování míru a demokracie ve světě. Vzrostla úloha silných, dobře vyzbrojených vojenských kontingentů v rámci plnění mírových misí. To si právě vyžádalo i změny v přístupu německé armády k vlastnímu rozvoji a k činnosti na mezinárodních operacích. Od roku 1995 se pak německé ozbrojené síly aktivně účastní vojenských mírových a civilních humanitárních operací včetně bojových jednotek, které byly zapojeny například do misí na Balkáně, v Kambodži, Somálsku, Gruzii, Kuvajtu a Afghánistánu. Mírové operace jsou dnes chápány jako každodenní činnost německé armády, která nese hlavní tíhu jak závazků v reálném nasazení sil, tak přizpůsobuje své síly a výbavu směrem k novým potřebám. (Pikner, 2004)

Nasazení vojenských sil v Afghánistánu po roce 2001 Německo oficiálně zdůvodňovalo nutností zajistit bezpečnost Německa a stabilitu Afghánistánu, resp. celého regionu. Tímto se Německo prezentovalo jako příkladná mocnost uvědomující si svůj podíl při udržování světového řádu a bezpečnosti. Dle některých politologů a expertů se však Německo do této role dostalo spíše v důsledku tlaku vnějších okolností než z vlastní iniciativy. Například v důsledku tlaku a očekávání spojenců v průběhu celé afghánské mise spojenci požadovali, aby se Německo stále více vojensky angažovalo a ve větší míře sdílelo spojeneckou zátěž a rizika. Německo během mise v Afghánistánu nasadilo třetí největší vojenský kontingent, ale prosazovalo se zejména civilně-vojenskou spoluprací a neustále se bránilo operativnímu a geografickému rozšiřování nasazení armády, což bylo spojenci požadováno. Německo zaujalo velmi opatrný přístup a tlaku spojenců čelilo tzv. národními limity (caveats) ztvárněnými v mandátu pro misi. Vláda Německa se snažila udržovat

rovnováhu mezi těmito limity, vojenskou dimenzí mise a mezinárodně politickou (spojeneckou) rovinou, zejména s ohledem na vztahy s USA. Postupně však docházelo k větším ústupkům, navyšoval se počet vojáků a došlo k přijetí většího rizika v průběhu mise. (Dvořák, 2018)

Další vojenská operace s bojovým charakterem, do které se Německo zapojilo, byla letecká kampaň NATO v souvislosti s konfliktem v Kosovu. V ideálním případě by civilní mocnost neměla vojensky zasahovat, ačkoliv jsou v určité zemi zvláště závažně porušována lidská práva, nicméně vojenský zásah by byl v rozporu s převažující interpretací mezinárodního práva. V tomto kosovském případě se tedy Německo nemělo takové akce účastnit, pokud zaujímá roli civilní mocnosti – byl zde rozpor s mezinárodním právem a vojenská strategie, kterou prosazovaly USA, příliš neusilovala o redukci ztrát jugoslávských komendantů. Nejjednodušším vysvětlením je pak předpoklad, že šlo o výjimku vyplývající z dilematu mezi podporou univerzálních hodnot a respektem k mezinárodnímu právu. To poukazuje na slabiny konceptu civilní mocnosti, protože zde neexistuje hierarchie priorit zahraniční politiky ideální civilní mocnosti, takže lze předpokládat, že úspěšné dosažení všech priorit bude spíše výjimkou než pravidlem. (Kříž a kol., 2007)

Další případ využití německé vojenské síly v zahraničí lze vztáhnout k Islámskému státu. To je specifické tím, že Islámský stát byl Německem (a celým demokratickým společenstvím) vyhodnocen jako vyhraněný nepřítel, s kterým nelze konflikt řešit jinak než vojenskou silou. Přístup Německa pak nemohl zdůrazňovat zájem na použití diplomacie na úkor vojenského řešení. Německo se do boje proti Islámskému státu zapojilo aktivně a to primárně prostřednictvím dodávek zbraní kurdským jednotkám, poskytnutím vojáků a techniky pro plnění nebojových úkolů. I vojenská akce proti nepříteli takového rozsahu stále vyvolávala odmítavé postoje u části německé veřejnosti, ale zároveň se dařilo vládě Německa prostřednictvím postupných a pomalých kroků veřejnost přesvědčovat k podpoře aktivní zahraniční politiky, i když jde o proces pozvolný a zdlouhavý. (Sankot, 2016)

V roce 2014 oznamují vrcholní němečtí politici vyšší ochotu zintenzivnit zapojení Německa do mezinárodního dění. Z Německa se následně stává nejvýznamnější evropský přispěvatel vojenských jednotek do operací OSN pro udržení míru v Mali. To je změna oproti předchozímu postoji váhavého peacekeepera. (Urbanovská, 2019)

V roce 2018 Německo přispělo do rozpočtu mírových operací OSN z 6,39 procent, což znamenalo, že jde o čtvrtého největšího finančního přispěvovatele těchto operací po USA (28,47 %), Číně (10,25 %) a Japonsku (9,68 %). Z personálního hlediska se jednalo o 38. největšího přispěvovatele, přičemž Německo poskytlo mírovým jednotkám celkem 540 osob (stav k dubnu 2019). Na základě aktivního přístupu Německa k podpoře mírových jednotek OSN lze hovořit o tom, že angažovanost Německa v oblasti udržování míru neustále roste. (Urbanovská, 2019)

Dle výstupů z empirické studie autorů Crawforda a Olsena (2017) dnešní Německo využívá své rostoucí materiální síly k aktivnímu a účinnému prosazování normativních principů antimilitarismu a multilateralismu, které vychází z historické zkušenosti Německa. Vnější faktory však nutí Německo k tomu, aby posilovalo své mocenské postavení, k čemuž musí využívat právě i vojenskou moc. Zároveň však právě vnitřní faktory (zakořeněné normy, historická zkušenost, národní identita) brání rozsáhlejšímu využití vojenské moci k získání ještě výraznější mocenské pozice. Dle autorů se však tento postoj může v budoucnosti změnit, pokud budou „tradiční“ diplomatická řešení selhávat, tak Německo může přikročit i k většímu využití vojenské moci. To zejména v kontextu toho, že neustále přibývají různé druhy ozbrojených konfliktů nejen v globálním prostředí, ale i v těsné blízkosti Evropy, kde hraje Německo klíčovou roli. (Crawford a Olsen, 2017)

5.4.2 Plnění dalších rolí Německem při řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti

Otázky nasazení německé armády v zahraničí jsou spojené s celou řadou specifických aspektů, které ovlivňují konečné rozhodování o přítomnosti německé armády v zahraničí. Jde zejména o zkušenosti ze dvou světových válek, z nacistické ideologie, s čímž souvisí aktuální morální odmítání vedení války. Toto odmítnutí se stalo pevnou součástí kolektivního vědomí a individuálních postojů obyvatel Německa. Založena je na tomto i strategická kultura státu – z Německa nesmí již nikdy vzejít válka (nie wieder Krieg) a Německo již nikdy nesmí jednat izolovaně (nie wieder allein). Tato strategická kultura vymezuje legitimitu a přiměřenost nasazení německých vojenských jednotek, ale způsob jejich nasazení omezuje kultura zdrženlivosti (Kultur der Zurückhaltung). Tato ztvárňuje hluboce zakořeněný skeptický postoj Němců k militarismu a nasazení vojenských sil pro řešení konfliktů. Toto se pak stává přípustné pouze za přísných podmínek jako ultima ratio (poslední rozhodnutí, řešení). Dle principů kulturní zdrženlivosti se tvoří mandát Spolkového sněmu pro tu kterou misi a který definuje i úkoly a vojenské schopnosti

nasazených jednotek, jejich počty, místo nasazení či právní status. Součástí tohoto mandátu je i limit pro nasazení vojenských sil (caveats), jenž vymezuje rámec pro použití vojenských donucovacích prostředků při střetu s nepřítelem. (Dvořák, 2018)

Použití tvrdé moci je v případě Německa obvykle chápáno jako nepřijatelné a komplikované, ať už se jedná o veřejnost a politiky Německa, nebo ostatní státy. Válka jako prostředek pro dosažení zahraničně-politických cílů je v tomto případě odmítána, takže se poválečné Německo snaží o řešení mezinárodních konfliktů primárně s využitím diplomatických prostředků. To však neznamená, že Německo rezignuje na prosazení svých vlastních zájmů. I nadále se je snaží prosadit, ale zároveň při respektování zájmů svých spojenců, kdy využívá i evropské instituce a odpovídající mezinárodní organizace. Jednostranným krokům se Německo zpravidla brání jako aktér mezinárodních vztahů. Zde využívá Německo svoji jedinečné měkké moci – demokracie, tržního hospodářství, humanismu, svobody, dodržování lidských práv s důrazem na ochranu národů, náboženství a menšin. (Sankot, 2016), (WHITE PAPER ON GERMAN SECURITY POLICY AND THE FUTURE OF THE BUNDESWEHR, 2016)

Otázkám bezpečnosti a vojenské angažovanosti Německa v zahraničí se věnují i strategické vládní dokumenty, ať už například koaliční smlouvy z let 2005 a 2009 nebo Bílá kniha o německé bezpečnostní politice a budoucnosti Bundeswehru z roku 2016. Mír a zodpovědnost jsou zde klíčovými pojmy a hlavním cílem zahraniční politiky Německa je dle těchto dokumentů udržení a posílení světového míru. Německo se tímto aktivně hlásí k převzetí mezinárodní zodpovědnosti. (Handl a kol., 2011, s. 84-85), (WHITE PAPER ON GERMAN SECURITY POLICY AND THE FUTURE OF THE BUNDESWEHR, 2016)

K zachování míru zavazuje Německo i tamější legislativa. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (v překladu Základní zákon pro SRN) ve svojí preambuli zavazuje Německo k zachování míru a v dalších ujednáních hovoří o tom, že může být Německo součástí takového systému kolektivní bezpečnosti, který slouží pro zachování míru a podporuje jeho dlouhodobé udržování ve světě. Veškerá konání, která mohou ohrozit mírové soužití národů, jsou protiústavní. (Handl a kol., 2011, s. 153)

Grundgesetz SRN tedy také přímo definuje, že cílem Německa jako státu je sloužit jako rovnoprávný člen sjednocené Evropy světovému míru. Budování státu má být realizováno výhradně v mírových podmínkách. S tímto souvisí i umožnění přenesení svrchovaných práv státu na mezistátní útvary, možnost zapojení se do systému vzájemné

kolektivní bezpečnosti, kdy zajištění mírového a trvalého řádu v Evropě a mezi národy je ospravedlněno omezením svrchovaných práv SRN. (Jirásková a kol., 2013)

Možnost nasazení německé armády v zahraničí je také upravena v rámci Zákona o podílu parlamentu při rozhodování o nasazení ozbrojených sil v zahraničí (Parlamentsbeteiligungsgesetz) z 18. března 2005. Tento zákon specifikoval některé z podstatných pojmů a legislativně upravil dosavadní rozhodovací praxi. Celkově tak lze konstatovat, že ústava a zákony v Německu omezují možnosti nasazení armády v zahraničí, i když si spojenci přejí aktivnější zapojení Německa, tak právě ústavní a legislativní normy to neumožňují. (Dvořák, 2015)

Zahraníční vojenské mise, na kterých se Německo podílí, jsou však převážně orientované na udržení míru a stability, kdy probíhají pod hlavičkou různých organizací typu OSN, NATO, EU, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (dále jen „OBSE“). OBSE je mezinárodní organizace, jež zahrnuje převážně evropské státy, ale členem je například i USA a Kanada nebo některé zakavkazské a středoasijské země. (Handl a kol., 2011, s. 36)

Pro tradiční mocnosti jako USA, Francii, Velkou Británii, je použití síly legitimním nástrojem v jejich zahraničně politických vztazích. Nicméně, Německo nebude v dohledné době považovat vojenskou intervenci do zahraničí za prostředek k dosažení některého ze svých zahraničně politických cílů. Tato skutečnost samozřejmě omezuje i reálnou moc Německa, protože se musí spoléhat na spolupráci se zahraničními zeměmi – západními mocnostmi. Do jisté míry to pak ovlivňuje i prosazování zájmů Německa v zahraničních vztazích, protože musí počítat s tím, že bude v případě vojenského konfliktu potřebovat podporu spojenců. (Speck, 2014)

Udržování stability, bezpečnosti a míru je však zájmem Německa i z ekonomických důvodů. Německo a jeho ekonomika je výrazně zranitelná vnějšími ekonomickými faktory. V případě jejich negativního vývoje se může německá ekonomika dostat do problémů. Země je závislá na dovozu energií apod. Z tohoto důvodu musí udržovat bezpečné a předvídatelné vztahy s ostatními státy. (Szabo, 2017)

Německo jako mediátor

V rámci řešení tzv. ukrajinské krize vystupovalo Německo (spolu s Francií) jako lídr v úsilí o vyřešení této krize. Většina členských států EU tuto roli Německa akceptovala a rovněž akceptovala to, že Německo vyjednává s Ruskem, což bude znamenat, že se

členské státy musí přizpůsobit výsledkům tohoto jednání. Německo v podstatě vystupovalo jako EU a využilo svoji ekonomickou a vojenskou moc k prosazení síly, kterou tlačilo na Rusko, tedy sankcí, agend a postupů na celounijní úrovni. Vojenská moc byla využívána jen omezeně a většina prostředků souvisela právě se sankcemi ekonomického charakteru. V průběhu konfliktu na Ukrajině lze vyzorovat jasné a silné německé vedení a vliv na zahraniční politiku EU. Charakter této politiky odpovídá charakteru německé zahraniční politiky. Německo využilo svůj vliv a moc nejen jako páku při jednání s Ruskem, ale také právě pro formování této politiky na celounijní úrovni. (Fix, 2018)

6 CHARAKTERISTIKA SOUČASNÝCH RIZIK VYPLÝVAJÍCÍCH Z JEDNÁNÍ REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NĚMECKA

Definovat rizika, která vyplývají z jednání Německa, je poměrně složité. Následující kapitoly mají empirický charakter a využívají primárního sběru dat a vlastní analytické práce. Účelem kapitoly je charakterizovat aktuální a budoucí rizika vyplývající z jednání regionální mocnosti – Německa. Aktuální rizika jsou definována prostřednictvím dotazování expertů a získávání jejich názorů (dále jen „DELPHI“). Budoucí rizika jsou analyzována formou tvorby alternativních scénářů.

Nejprve je využita historicko-logická metoda, která slouží pro pochopení role Německa v geopolitickém prostoru, tedy jednotlivá zjištění, která vyplývají z předcházejícího textu, jsou zde dána do kontextu za účelem zhodnocení mocenské pozice Německa v současném světě.

Na historicko-logickou metodu navazuje jednoduchá analytická technika – co se stane, když? (dále jen „What-if“) a metoda alternativních scénářů. Metoda What-if slouží pro identifikaci možných událostí souvisejících se selháním Německa v roli regionální mocnosti. Účelem je odhadnout následky takového selhání. Na toto potom navazují alternativní scénáře, které u vybraných událostí modelují možné chování Německa jako regionální mocnosti v rámci vybrané situace – prohloubení ruské dezinformační kampaně, která bude ohrožovat mír a stabilitu v EU.

6.1 Využití historicko-logické metody ke zhodnocení mocenské pozice Německa

Historicko-logická metoda navazuje na historický kontext vývoje Německa. Jak se do jisté míry prokazuje z předcházejících částí práce, tak právě historie výrazně ovlivňuje současné postoje Německa (politiků i občanů) k plnění role regionální mocnosti. Odkaz druhé světové války neumožňuje plnohodnotné zapojení se do globálního dění takovým způsobem, aby se Německo stalo jiným typem mocnosti než právě regionální mocností. Historický vývoj vede k tomu, že Německo plní pouze tuto úlohu. Pokud by plně využilo svoje zdroje, tak se může stát i důležitějším aktérem ve vývoji současného světa.

Historický kontext ovlivňuje roli, kterou mocnost zaujímá v regionálním a globálním prostředí - to potvrzuje Dvořák (2015). V německé historii se stalo využití vojenské síly za účelem získání postavení globální mocnosti nepříznivým jevem, jehož následky

si civilizovaná společnost připomíná do dnešní doby. V takovém prostředí nelze očekávat, avšak stát se to může, že bude Německo aktivně přistupovat k využití vojenské síly pro prosazení svých zájmů. Tato skutečnost může právě evokovat nebezpečí vzniku dalších válek, které iniciuje Německo. Tohle riziko je i dodnes hluboce zakořeněno v německé společnosti. Jak připomíná Smolík (2014), tak se ovšem pohled na moc, kritéria moci a činitele moci v průběhu historického vývoje mění, a tudíž nelze jednoznačně hovořit o tom, že tento postoj německé veřejnosti se v průběhu času nezmění. Změna postoje může být ovlivněna i změnou chování ostatních aktérů v regionálním a globálním prostředí. V současnosti však přetrvává stav, kdy je v důsledku historického kontextu nepravděpodobné, že by Německo přistoupilo k využití síly za účelem prosazení svých vlastních zájmů. Je tomu právě naopak, jak definuje Urbanovská (2019), tak historický odkaz vede k tomu, že Německo přikračuje k mírovým řešením, k podpoře bezpečnosti prostřednictvím spolupráce, určité obraně proti nutnosti využití vojenské síly (i ve formě spolupráce či nasazení v boji proti globálním hrozbám), což jak potvrzují Crawford a Olsen (2017) je právě z důvodu historické zkušenosti Německa. Jestliže by tedy mělo být vycházeno z historických souvislostí, tak se lze přiklonit k názoru, že Německo nebude přikračovat k využití vojenské síly pro prosazení svých zájmů a pro posílení svojí regionální pozice. Vojenskou sílu využije pouze v případě nutné obrany, nikoliv jako iniciátor.

Z tohoto lze odvodit, že Německo nebude v budoucnosti usilovat o posilování svojí pozice v globálním prostředí. Prioritně bude Německo udržovat svůj vliv v evropském regionu, kde už má vybudovanou silnou pozici. Využívat bude zejména prvků měkké moci za účelem dosažení svých vlastních cílů.

6.2 Uplatnění What-if a metody scénářů

Z anglického „What If Analysis“ – „Co se stane, když“ je postup určený k vyhledávání potenciálních důsledků vybraných situací. Metoda slouží k analýze možných nahodilých událostí daného procesu prostřednictvím brainstormingu, kdy je pozornost zaměřena především na nalezení nežádoucích (negativních) následků. Skupina kvalifikovaných osob velmi dobře obeznámených s danou problematikou prověřuje za pomoci dotazů a odpovědí neočekávané události, které se mohou vyskytnout. (Tichý, 2006), (Grasseová, Dubec a Řehák, 2010) Jedná se o metodu založenou na deterministickém přístupu, to znamená, že vychází z filozofie, kde každá událost nebo stav věci je důsledkem událostí předchozích

na základě zákonitostí a kauzality (příčinnosti). Identifikuje možná rizika a kvalitativně hodnotí scénáře možných událostí i existující ochranná opatření. (Pokorný, 2015) Metoda What-if patří mezi metody relativně oblíbené pro praxi, jelikož je časově i finančně nenáročná, na druhé straně je ale nutné počítat s tím, že je méně systematická a intuitivní. (Jungmann, 2018)

S ohledem na Německo je realizována expertní metoda What-if, která zodpovídá 3 otázky typu: co se stane, když? Otázky jsou definované a zodpovězené na základě vlastního pohledu na řešenou problematiku. Je využito kvalitativního přístupu, ze kterého pak lze odvodit rizika, která ohrožují postavení Německa jako regionální mocnosti.

1. Co se stane s pozicí Německa jako regionální mocnosti, když Rusko povede výraznou dezinformační kampaň, která bude ohrožovat mír a stabilitu v EU?

Pokud Rusko rozšíří svoji dezinformační kampaň například do všech států EU, kde bude podporovat nacionalistické síly, proti unijní postoje apod., tak může dojít ke vzniku několika různých jevů. Za prvé, Německo nebude reagovat, protože nechce jít do konfliktu s Ruskem, potřebuje Rusko a jeho energetické zdroje. Za druhé, Německo využije svojí pozice regionální mocnosti a využije zejména měkké nástroje moci k prosazení ukončení dezinformační kampaně. To však může eskalovat ve vznik válečného konfliktu mezi členy EU a Ruskem. Pak se bude muset Německo zapojit i prostřednictvím nástrojů tvrdé moci.

2. Co se stane s pozicí Německa jako regionální mocnosti, když bude Rusko využívat svojí energetickou pozici, aby oslabilo Německo a EU?

Rusko může využívat svoje dodávky energií do EU jako nástroj pro prosazování moci a to může vést k oslabení pozice Německa v globálním prostoru, protože bude závislejší na Rusku a bude muset vycházet Rusku „vstříc“. Německo bude paralyzováno kvůli energetické závislosti na Rusku, které toho bude využívat k prosazení svých zájmů. Tato závislost zároveň povede k tomu, že Německo ztratí schopnost udržení stability a míru v regionu.

3. Co se stane s pozicí Německa jako regionální mocnosti, když Německo nedokáže zabránit odchodu členských zemí z EU?

V tomto případě se pozice Německa v globálním prostoru zcela jistě oslabí, protože nedokáže zamezit odchodu některých členských zemí z EU, a tedy oslabí se

i vliv EU jako takové. Zároveň je zde hrozba, že tímto Německo ztratí schopnost udržení stability a míru v regionu.

Scénář – prohloubení ruské dezinformační kampaně, která bude ohrožovat mír a stabilitu v EU.

Z analýzy What-if vyplývá, že výrazným rizikem je situace, ve které Rusko povede dezinformační kampaň v členských státech EU, aby ohrozilo stabilitu EU, vytvořilo veřejné mínění podporující odchod z této organizace apod. Mezi hybné síly v tomto scénáři patří:

- Rusko – vládní síly Ruska budou podporovat dezinformační kampaně ve všech členských státech EU a to za účelem dosažení destabilizace vnitřní situace odchodu členských zemí z EU či NATO,
- Evropská unie – EU a její instituce budou čelit výraznému snižování důvěry ze strany veřejnosti, protože nebude schopná na dezinformační kampaň reagovat. V Evropském parlamentu bude zastoupen větší podíl euroskeptických stran, veřejnost bude odmítat eurounijní legislativu apod.,
- Německo jako regionální mocnost – Německo v roli regionální mocnosti bude posilovat důvěryhodnost EU a využívat měkké nástroje moci pro tlak na Rusko a pro vyvrácení dezinformací, které se zde šíří,
- proruská veřejnost, politici a média – v různých členských státech EU bude mít Rusko vliv na veřejné mínění, bude zde financovat politické strany a média, která pak budou dezinformační kampaň podporovat.

Pesimistický scénář vývoje

V pesimistickém scénáři Německo jako regionální mocnost selže, protože nebude schopné udržet EU pohromadě. Rusku se podaří prosadit své zájmy prostřednictvím dezinformační kampaně, dojde k rozpadu EU a Rusko získá v evropském prostoru výraznější vliv.

Neutrální scénář vývoje

V neutrálním scénáři bude situace stále stejná. Nedojde ke zhoršení či zlepšení, což je dáno i vlivem Německa jako regionální mocnosti. Tomuto vyhovuje udržovat status quo (stav beze změn) a částečně tedy tolerovat dezinformační aktivity Ruska, protože jde o optimální stav. Důraznější zásah by mohl vést ke ztrátě pozice Německa včetně ekonomických ztrát, a proto se určitá tolerance jeví jako vhodná.

Optimistický scénář vývoje

V optimistickém scénáři vývoje se podaří Německu využít efektivně svoje měkké nástroje moci (vyjednávání, zahraniční politiku, příslib ekonomických výhod apod.) k zastavení dezinformačních aktivit Ruska. Rusko pak přestane ohrožovat stabilitu v celém regionu.

7 BUDOUCÍ RIZIKA PLYNOUCÍ Z VYSTUPOVÁNÍ REGIONÁLNÍ MOCNOSTI NĚMECKA

Pro sestavení přehledu budoucích rizik plynoucích z vystupování regionální mocnosti Německa je využito syntézy veškerých informací, které jsou uvedené v předcházejících kapitolách. Jsou zde zmíněna základní rizika, která plynou z toho, že je Německo regionální mocností, a také je pozornost soustředěna na očekávání budoucího vývoje.

Prostřednictvím metody DELPHI a kvalitativního šetření dochází k identifikaci budoucích rizik pohledem expertů. Na základě syntézy veškerých informací je pak realizováno vlastní kritické zhodnocení a diskuze.

7.1 Budoucí rizika pohledem expertů

Simon Bulmer (profesor evropských studií zabývající se rolí Německa v dnešním globálním prostředí) hovoří o tom, že představa, že Německo zcela dominuje EU, je iluzí. U každé z krizí v minulých letech bylo dle něj zřejmé, že se Německo snaží zůstat co možná nejdéle stranou. Občané Německa o vůdčí roli a povinnosti s tímto související nestojí. To se prokázalo například při řešení migrační krize v minulých letech, kdy Německo prosadilo svůj názor na řešení oproti ostatním členským státům EU, ale brzy jej zase přestalo prosazovat. Pokud by měl být nalezen příklad, kdy se Německo chovalo jako hegemon, tak lze uvést pouze jeden jednoznačný případ, a to řešení krize eurozóny v roce 2010 a poskytnutí půjčky Řecku. Německo jako největší věřitel Řecka tehdy ve vyjednávání dominovalo a prosadilo svůj pohled na řešení. Simon Bulmer pak uvádí i příklady, kdy Německo roli hegemonu odmítlo převzít. To lze také spojit s řešením zmíněné dluhové krize Řecka, protože se Německo začalo angažovat v řešení, až když to bylo dle všeobecného přesvědčení naprosto nezbytné. To potvrzuje, že se Německo kvůli svojí historické zkušenosti s nacismem zdráhá vystupovat jako lídr. Pokud se o toto Německo snažilo v době migrační krize (prohlásilo, že Německo vlnu uprchlíků zvládne a umožnilo jim přijít ze sousedních zemí), tak nakonec selhalo. Angela Merkelová je navíc politička, která se jen výjimečně staví do role lídra, který by přinášel nové vize a nápady. Z hlediska budoucího vývoje nelze očekávat výraznější změnu v tomto německém postoji, i když se očekává politická změna ve vedení Německa. Pokud chce v dnešní Evropě v budoucnosti nějaká země převzít roli hegemonu, tak s tím musí souhlasit její vlastní občané a nárok na vůdcovství musí ostatní státy považovat za legitimní. Německu se těchto dvou podmínek nedaří dosáhnout. (Houska, 2020)

Pohled Simona Bulmera na roli Německa lze shrnout následovně: (Houska, 2020) „v uplynulých letech přišla řada krizí, jako byla dluhová nebo migrační, na něž EU nebyla připravená a neměla žádné nástroje na to, jak je řešit. Bylo tedy nezbytné, aby se Německo zapojilo do snahy je vyřešit. Jeho větší role je prospěšná, pokud na ní panuje mezi ostatními státy shoda. Nesmí se jednat o něco, co unii rozděluje.“

Dále lze identifikovat budoucí rizika prostřednictvím vlastního šetření a dotazování mezi experty.

7.2 Metoda DELPHI a kvalitativní šetření (expertní rozhovory)

Kvalitativní šetření formou expertních rozhovorů a metoda DELPHI (delfská metoda) je zkombinována. Metoda DELPHI patří mezi jednu z nejpoužívanějších metod kvalitativní analýzy rizik, blíže specifikovanou jako metodu expertního odhadování. Používá se k podpoře kvantitativní analýzy rizik a určuje, co se může přihodit a za jakých podmínek. Obdobně jako u brainstormingu je i zde využíváno generování nových myšlenek a nápadů, nicméně, na rozdíl od brainstormingu je zásadní nevýhodou metody DELPHI její časová náročnost. Výhodou je naopak menší náročnost na spotřebu zdrojů. Cílem delfské metody je přinést výhled či nastínění možného budoucího vývoje v dané oblasti, vyjasnit sporná témata mezi odborníky, případně stanovit společenské, ekologické, ekonomické nebo politické priority do budoucna. (Pokorný, 2015)

Metoda dotazování je nástrojem jak pro sebehodnocení, tak i pro zjišťování pohledů a informací od jiných osob. Dotazníky mohou být konkrétní nebo anonymní a jejich cílem je především získat informace ve strukturované podobě pro porovnání, rozbor a vyhodnocení odpovědí. (Jungmann, 2018)

Bylo tedy nutné získat názory expertů (odborníků) na řešené téma, tj. zejména na roli Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí. Za tímto účelem došlo k oslovení expertů, kteří se zabývají v rámci svojí profese postavením a rolí Německa ve středoevropském a globálním prostoru. Kontakty se podařilo získat prostřednictvím internetového vyhledávání podle klíčových slov. Došlo k získání e-mailové adresy experta, na kterou mu byla odeslána žádost o vyplnění dotazníku. Tento způsob umožnil oslovit nejen české, ale i zahraniční odborníky. Mezi experty, od kterých se podařilo získat reakci, jsou například německý politolog, český politolog, akademický pracovník z Německa, zástupce velvyslanectví Německa v České republice, akademický pracovník z České

republiky a britský politolog. Součástí žádosti (e-mailu) o vyplnění dotazníku byl popis jeho účelu, zaručení anonymity, instrukce k vyplnění a zpětnému odeslání tazateli. Respondent nejprve odpovídal na otevřené otázky, samozřejmě cílené na danou problematiku a následně hodnotil míru vybraných rizik na škále: 1 – riziko je nepravděpodobné (téměř neexistuje), 2 – riziko je spíše nepravděpodobné (mírné riziko), 3 – riziko je spíše pravděpodobné (střední míra rizika), 4 – riziko je velmi pravděpodobné (vysoká míra rizika).

Otázky pro kvalitativní zkoumání:

1. Jaká je dnešní a budoucí role Německa v Evropě a globálním prostoru?
2. Lze Německo považovat za regionální mocnost?
3. Jaká rizika ohrožují mír a stabilitu v Evropě?
4. Jaká bude role Německa při jejich řešení?

Otázka číslo 1 odpovědi:

Z odpovědí respondentů vyplývá, že dnešní role Německa v evropském a globálním prostoru není jednoznačná. Je to dáno tím, že se Německo sice snaží vystupovat jako určitý lídr, ale zároveň nechce vstupovat do nějakých výraznějších konfliktů. Například Rusko si uvědomuje, že Německo nebude inklinovat k využití tvrdé moci, tj. k vojenské akci, a proto může na tuto situaci spoléhat v rámci svých aktivit. Často je také vidět, že Německo nemá příliš zájem o dění ve světě a všímá si svých zájmů, nikoliv zájmů celé Evropy. To pak vede k tomu, že nejde o regionální mocnost.

Otázka číslo 2 odpovědi:

Účastníci se zde shodují, že nelze jednoznačně určit, zdali je Německo regionální mocností, protože lze Německo kategorizovat různorodě, ale stejně nakonec bude vždy na pomezí určitých kategorií, nikdy nezapadne zcela přesně do jedné kategorie.

Otázky číslo 3 a 4 odpovědi:

Z hlediska rizik ohrožujících stabilitu a mír v Evropě nejčastěji účastníci šetření zmiňují aktivity Ruska, Číny, hybridní válku a dezinformace. Role Německa při jejich řešení se liší dle aktuální situace, vlastních zájmů a míry ohrožení Německa či spojenců. Souhrn odpovědí respondentů poskytuje následující tabulka číslo 3.

Tabulka 3: Souhrn odpovědí respondentů (vlastní dle výsledků kvalitativního šetření)

Souhrn odpovědí respondentů	
Dnešní a budoucí role Německa v Evropě a globálním prostoru	Stále hledá pozici, rozpolcená, nejednoznačná, snaha o kompromis, nezájem o dění v Evropě
Německo jako regionální mocnost	Jednoznačně to nelze konstatovat
Rizika ohrožující mír a stabilitu v Evropě	Rusko, Čína, hybridní válka, dezinformace
Role Německa při řešení rizik ohrož. mír a stabilitu v Evropě	Dle situace, dle vlastních zájmů, podle míry vlastního ohrožení

Dále respondent hodnotil daná rizika v rámci metody DELPHI. Jde o následující:

- R1: pozice Německa se v globálním prostoru oslabí – existující riziko je zvoleno z důvodu neustálých změn, které probíhají v geopolitickém prostředí, ať už evropském či globálním. Každá regionální mocnost může ztratit svoji pozici, protože se dostatečně nevěnuje jejímu posilování. Německo není výjimkou, zejména s ohledem na to, že se brání použití vojenské tvrdé moci apod.,
- R2: Rusko bude v rámci dezinformační kampaně stále aktivnější a Německo nebude reagovat – riziko vychází z předpokladu, že Rusko bude sice provádět dezinformační kampaň, ale Německo dopady této hrozby podcení a nebude dlouhodobě reagovat, protože půjde jen o mírnou frekvenci takových aktivit (nebude nutné aktivovat bezpečnostní systém). V dlouhodobém horizontu však budou dopady negativní,
- R3: Německo bude paralyzováno kvůli energetické závislosti na Rusku, které toho bude využívat k prosazení svých zájmů – toto riziko reaguje na aktuální vysokou míru energetické závislosti EU na Rusku, a také na to, že Rusko s Německem v této oblasti spolupracuje. Rusko tohoto může v budoucnosti ještě využít,
- R4: Německo nedokáže zajistit zabránění odchodu některých členských států z EU – existující riziko souvisí s rostoucím populismem v některých zemích, který je spojen s propagací odchodu členské země z EU. Tato je přitom velmi podstatnou institucí, která umožňuje Německu udržovat pozici regionálního

lídra, tedy taková situace by oslabila pozici Německa a přitom ji rozhodně nelze vyloučit,

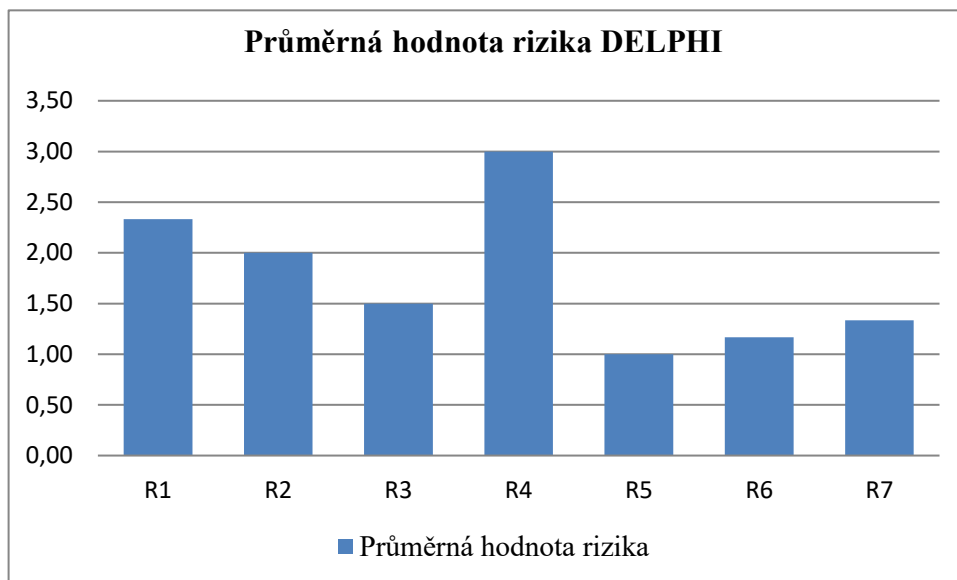
- R5: v Evropě vzniknou ozbrojené konflikty a Německo nebude reagovat – dané riziko vychází z možnosti, že budou růst nepřátelské nálady mezi některými zeměmi, a to v regionu Evropy. Už nyní lze zaznamenat, že vznikají ozbrojené konflikty v globálním prostředí. Není jasné, jakou reakci by Německo zvolilo, což tedy určitě neposiluje jeho pozici regionálního lídra,
- R6: reakce Německa na chování Ruska bude neadekvátní a dojde k válečnému konfliktu mezi členy EU a Ruskem – toto riziko zase předpokládá, že bude reakce Německa přehnaná, a tedy dojde k válečnému konfliktu. I taková je možnost, protože se mohou v Německu výrazně změnit nálady obyvatelstva a ve větší míře bude podporována vojenská agrese, nebo Německo nebude mít jinou možnost,
- R7: Německo ztratí schopnost udržení stability a míru v regionu – riziko bylo vybráno z důvodu toho, že Německo může v budoucnosti zcela ztratit schopnost udržení stability a míru v regionu, jelikož se stane zemí, která se ještě více uzavře do sebe a bude rezignovat na vývoj v Evropě.

Výstupy z delfské metody shrnuje následující tabulka číslo 4. Je zde využito zmíněné škály, tj. 1 – riziko je nepravděpodobné (téměř bez rizika), 2 – riziko je spíše nepravděpodobné (mírné riziko), 3 – riziko je spíše pravděpodobné (střední míra rizika), 4 – riziko je velmi pravděpodobné (vysoká míra rizika).

Tabulka 4: Výstupy z metody DELPHI (vlastní dle výsledků dotazování)

	Politolog z Německa	Politolog z ČR	Politolog z Velké Británie	Akademický pracovník z Německa	Akademický pracovník z ČR	Zástupce velvyslanectví Německa	Průměr
R1	3	2	3	2	2	2	2,33
R2	2	2	2	3	2	1	2,00
R3	2	2	2	1	1	1	1,50
R4	3	4	3	3	3	2	3,00
R5	1	1	1	1	1	1	1,00
R6	1	2	1	1	1	1	1,17
R7	1	2	1	1	2	1	1,33

Následující obrázek číslo 4 ještě podává souhrn o průměrných hodnotách rizik podle metody DELPHI formou sloupcového grafu.

Obrázek 4: Průměrná hodnota rizika dle DELPHI (vlastní)

Z výstupů delfské metody vyplývá, že nejmenším rizikem je riziko R5 s průměrnou hodnotou 1,00. Tím je možný vznik ozbrojených konfliktů v regionu Evropy, na které Německo nebude reagovat. Dané riziko tedy bylo experty vyhodnoceno jako nejméně pravděpodobné. Naopak největším rizikem je riziko R4 s průměrnou hodnotou 3,00. Jedná se o riziko, kdy Německo nedokáže zajistit zabránění odchodu některých členských států z EU. Existující riziko experti vyhodnotili jako spíše pravděpodobné, tedy se střední mírou rizika.

V další části práce již lze přejít ke kritickému zhodnocení a diskuzi.

7.3 Kritické zhodnocení a diskuze

V rámci kritického zhodnocení a diskuze je vyhodnocena role Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí. Během zpracování práce se potvrdilo, že nepanuje jednoznačná shoda na tom, jak definovat regionální mocnost, ale přesto se podařilo identifikovat určité znaky, kterými se může taková mocnost prezentovat. Na základě syntézy informací lze Německo považovat za regionální mocnost, která na území Evropy plní podstatnou roli v zajišťování bezpečnosti a míru.

V současnosti je Německo charakteristické tím, že dosahuje velmocenských kapacit na omezeném evropském teritoriu, kde má výraznou ekonomickou moc. Tento region Německo výrazně ovlivňuje a má dostatek kapacit pro realizaci globálních a regionálních opatření. Disponuje relativně velkou populací a pokrývá relativně velkou oblast. I ekonomický růst je v Německu nad průměrem regionu, což potvrzuje rozvoj průmyslu, technologií, výzkumu a vývoje. To pak vede i k přítomnosti globálně aktivních nadnárodních korporací v regionu. Jako další znaky, které potvrzují, že Německo patří do kategorie regionální mocnosti, lze uvést, že má stabilní měnu a spolehlivou měnovou politiku, poskytuje rozvojovou pomoc či využívá své ekonomické a síťové síly právě k ovlivnění vývoje v globálním a regionálním měřítku. Významnou pozici Německo zaujímá i v rámci NATO, kde plní roli spolupracovníka regionálního subsystému, pomocníka a exportéra norem. Spoluurčuje agendu a prosazuje alianční spolupráci.

Toto výhodné postavení Německa však mohou v budoucnosti ohrožovat nejrůznější události a jevy. Jako takové klíčové (ohrožující) jevy lze chápat například ztrátu pozice regionální mocnosti v důsledku postojů občanů a negativní historické zkušenosti. Jak ukázala historicko-logická metoda, tak se Německo stále brání přijetí větší odpovědnosti za vývoj v regionálním a globálním prostředí, což je především dáno jeho účastí při druhé světové válce. Do budoucnosti se může tento problém ještě rozšiřovat a omezovat tak možnosti dalšího působení Německa v roli regionální mocnosti.

Dalším rizikem, které výrazně ohrožuje pozici regionální mocnosti Německa v budoucnosti, je stav, kdy sice bude tuto pozici posilovat, ale nakonec se prokáže jeho neschopnost v udržení stability a míru. To znamená, že v této roli Německo selže. Selhání pak znamená, že již nebude moci hrát roli regionální mocnosti, a tudíž jeho postavení bude podřazené aktuálnímu stavu.

Do budoucnosti je tedy postavení Německa v pozici regionální mocnosti nejisté. Je ohrožováno řadou různých jevů a faktorů, na kterých se také velmi výrazně podílí Rusko, které představuje určitou bezpečnostní hrozbu pro dnešní bezpečnostní stabilitu v Evropě. Budoucí postavení Německa jako regionální mocnosti tak bude záležet zejména na tom, jakým způsobem se vyrovná nejen s aktuálními globálními a regionálními bezpečnostními hrozbami, ale také jak se připraví na budoucí bezpečnostní hrozby. V dnešním geopolitickém prostředí nelze vyloučit prakticky žádnou variantu vývoje bezpečnostní situace, a proto i Německo musí vykazovat připravenost.

ZÁVĚR

Vzhledem k neustále se rozvíjejícímu trendu zachování bezpečnosti a celosvětového míru je nezbytné řešit už i zárodky počínajících konfliktů. Tato diplomová práce se zabývala rolí regionální mocnosti v řešení konfliktů a udržení míru a bezpečnosti, kdy bylo zvoleno Německo jako regionální mocnost. V historickém a geopolitickém kontextu prošla role Německa dynamickým vývojem. Ve dvacátém století se jednalo o zemi, která stála u zrodu obou světových válek, ale zároveň na konci století působila jako příklad země, která se dokáže vypořádat s vlastní minulostí a inspirovat ostatní demokratické režimy. V novodobé historii (tj. od počátku nového tisíciletí) pak lze Německo považovat za mocnost, která aktivně ovlivňuje dění nejen v evropském, ale i globálním prostředí.

Cílem této práce bylo prostřednictvím případové studie zhodnotit roli Německa jako regionální mocnosti v řešení konfliktů a krizí v regionu Evropy a v kontextu udržení míru a bezpečnosti v globálním prostředí. Vzhledem ke komplexnosti tohoto problému došlo k využití širší škály různých metod, které umožňují realizaci takového zhodnocení. Využití těchto metod vedlo k tomu, že se podařilo cíl práce naplnit. Nejprve se jednalo o deskripci odborné literatury, která prokázala, že existují různé teoretické modely a koncepce, které vytváří různé pohledy na kategorizaci mocností. To prokázalo, že je možné zkoumat vybraný stát jako mocnost, resp. regionální mocnost. Další metody už potom směřují svoji pozornost právě na Německo a jeho uplatnění moci včetně konceptu regionální mocnosti. Historicko-logická metoda pracuje s historickým kontextem vývoje Německa a konstatuje, že Německu brání ve větším využití moci historická zkušenost s vyvoláním druhé světové války. Analýza What-if směřuje svoji pozornost na různé potenciální situace, které mohou vzniknout v regionu Evropy, kdy analýza definuje, jakým způsobem se může Německo k těmto situacím postavit, jak uplatní svoji moc. Dané situace souvisí právě s Ruskem, které patří mezi velmi výrazné aktéry v současném geopolitickém prostředí nejen Evropy, ale i celého světa. Na toto potom navazuje metoda scénářů, která konkretizuje dopady alternativních scénářů vývoje na Německo, jeho reakci a důsledky pro jeho pozici regionální mocnosti. V rámci kvalitativního sběru dat pak došlo k využití metody DELPHI a kvalitativního dotazování expertů a to právě za účelem posouzení postavení Německa jako regionální mocnosti. Shoda na tom, jakou roli Německo plní v dnešním geopolitickém prostoru, však nebyla nalezena. Důvodem je existence velkého množství různých kategorií, kam by Německo mohlo být zařazeno. Mezi hlavní rizika ohrožení pozice Německa z pohledu expertů patří i to, že Německo

nedokáže zabránit odchodu některých členských zemí z EU. Následně došlo k provedení komparace názorů a k syntéze.

Za jeden ze zásadních problémů při definování mocnosti lze považovat právě pohled na to, co vlastně vyjadřuje moc. Pokud je moc chápána jako akt vztahující se k jednomu subjektu, který má vliv na rozhodování a postoje druhého subjektu, tak lze potvrdit, že má Německo moc nad některými aktéry v globálním a regionálním prostředí, případně tuto moc prosazuje ve spolupráci s dalšími zeměmi. To se děje například formou účasti na různých mírových či vojenských misích. Prosazení této moci je však omezováno historickými důvody a přístupem tamního obyvatelstva Německa. Toto pak ovlivňuje politickou reprezentaci Německa, která je zdrženlivější při prosazování moci jinými než měkkými prostředky.

V závěru zhodnocení lze konstatovat, že lze Německo chápat jako regionální mocnost, která zastává v regionu Evropy (zejména v EU) výraznou pozici, avšak prosazování moci je zde determinováno různými faktory, což výkon této moci do určité míry omezuje. Nicméně, z hlediska zajišťování míru v regionu se jedná o silného partnera spojenců a vzhledem ke své minulosti i o iniciátora udržování bezpečnosti v globálním prostředí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALABÁN, Miloš, 2012. Aktuální trendy a posuny ve vývoji globálního bezpečnostního prostředí. *Vojenské rozhledy* [online], roč. 21, č. 2, s. 17–25 [cit. 2020-12-31]. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/aktualni-trendy-a-posuny-ve-vyvoji-globalniho-bezpecnostniho-prostredi>. ISSN 1210-3292.

BRAJERČÍKOVÁ, Stanislava a Zdeněk KŘÍŽ, 2019. Divergencie v Nemecko-Poľskej bilateralnej kooperácii. *Medzinárodné vzťahy* [online], 2019, roč. 17, č. 3, s. 188-209 [cit. 2020-12-29]. Bratislava: Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1556339/Brajercikova_Kriz.pdf. ISSN 1336-1562.

BRZEZINSKI, Zbigniew, 1999. *Velká šachovnice*. Mladá Fronta. ISBN 80-204-0764-2.

CRAWFORD, Beverly a Kim OLSEN, 2017. The Puzzle of Persistence and Power: Explaining Germany's Normative Foreign Policy. *German Politics* [online], 2017, roč. 26, č. 4, s. 591-608 [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: doi:10.1080/09644008.2017.1364365

DOČEKALOVÁ, Pavla, Kamil ŠVEC a Jaroslav DANĚŠ, 2010. *Úvod do politologie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2940-4.

DURMAN, Karel, 2009. *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 9788024615363.

DVOŘÁK, Pavel, 2015. Důsledky mise Bundeswehru v Afghánistánu pro vojenskou angažovanost Německa v zahraničí. *Vojenské rozhledy* [online], 2015, roč. 25, č. 1, s. 24–43 [cit. 2020-12-20]. Dostupné z: www.vojenskerozhledy.cz. ISSN 2336-2995.

DVOŘÁK, Pavel, 2018. Vliv USA a dalších spojenců na Německou politiku a nasazení Bundeswehru v Afghánistánu v období 2001 až 2014. Důsledky mise Bundeswehru v Afghánistánu pro vojenskou angažovanost Německa v zahraničí. *Vojenské rozhledy* [online]. [cit. 2020-12-21]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2018/1-2018/clanky/vliv-usa-a-dalsich-spojencu-na-nemeckou-politiku.html>. ISSN 1802-7199.

EBERLE, Jakub a Vladimír HANDL, 2020. *Rozpolcená mocnost: krize a rozpory německé zahraniční politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4568-1.

EBERLE, Jakub a Vladimír HANDL, 2020b. Ontological Security, Civilian Power, and German Foreign Policy Toward Russia. *Foreign Policy Analysis*

[online], 2020, vol. 16, no. 1, s. 41-58 [cit. 2020-12-26]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/fpa/article/16/1/41/5210975>

EICHLER, Jan, 2014. *Od Hirošimy po Bělehrad: válka a mír v druhé polovině 20. století*. 1. vyd. Praha: Karolinum.

EVROPSKÁ KOMISE, 2020. *Sdělení komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů o strategii bezpečnosti unie EU* [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605&from=EN>

EVROPSKÁ UNIE, 2020. *Evropská unie: 446 milionů obyvatel – 27 zemí* [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/eu_in_slides_cs.pdf

FIX, Liana, 2018. The different ‘shades’ of German power: Germany and EU foreign policy during the Ukraine Conflict. *German Politics* [online], 2018, s. 498-515 [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09644008.2018.1448789>

FRANK, Libor a Radek KHOL, 2003. EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ STRUKTURY. *Univerzita obrany, Ústav strategických studií* [online]. Vol. 2, s. 17-26 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z <https://www.obranaastrategie.cz/filemanager/files/6358.pdf>

FRAZIER, Derrick a Robert STEWART-INGERSOLL, 2010. Regional powers and security: A framework for understanding order within regional security complexes. *European Journal of International Relations* [online]. Vol. 16, no. 4, s. 731-753 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354066109359847>

GODA, Samuel a Klaudia BÁŇAIOVÁ, 2018. Európska bezpečnosť z pohľadu OBSE. *Politické vedy* [online]. Vol. 21, no. 1, s. 176-192 [cit. 2021-01-23]. Dostupné z: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=18969>. ISSN 1335-2741.

GRASSEOVÁ, Monika, Radek DUBEC a David ŘEHÁK, 2010. *Analýza v rukou manažera: 33 nejpoužívanějších metod strategického řízení*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2621-9.

HANDL, Vladimír et al., 2011. *SRN jako civilní mocnost a hegemon eurozóny*. Ústav mezinárodních vztahů. ISBN 978-80-87558-03-4.

HOUSKA, Ondřej, 2020. *Němci lidry EU? Iluze. O vůdčí roli nestojí, spíš se vždy snažili stranit, říká britský profesor Bulmer* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-66705330-nemci-lidry-eu-iluze-o-vudci-rol-i-nejstoji-spis-se-vzdy-snazili-stranit-rika-britsky-profesor-bulmer>

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora, 2015. *OSN.cz* [online]. [cit. 2021-06-19]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

JIRÁSKOVÁ, Věra et al., 2013. Spolková republika Německo v procesu evropské integrace. *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica* [online], 2013, č. 4, s. 175-200 [cit. 2021-05-26]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/572/Iurid_4_2013_12_Jiraskova.pdf. ISSN 0323-0619.

JUNGSMANN, Zdeněk, 2018. *Poznej riziko a buď jeho pánem*. Praha.

KAPPEL, Robert, 2011. The challenge to Europe: Regional powers and the shifting of the global order. *Intereconomics* [online], 2011, vol. 46, no. 5, s. 275-286 [cit. 2021-05-09]. Dostupné z: <https://www.econbiz.de/Record/the-challenge-to-europe-regional-powers-and-the-shifting-of-the-global-order-kappel-robert/10009310236>

KRAFTOVÁ, Ivana, 2016. *Bezpečný rozvoj regionu: základní koncept*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-261-0.

KREJČÍ, Oskar, 2016. *Geopolitika střeoevropského prostoru: pohled z Prahy a Bratislavy*. Páté, upravené a doplněné vydání (v PP třetí), Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-161-1.

KŘÍŽ, Zdeněk et al. 2007. Teoretický koncept civilní mocnosti a použití vojenské síly. *Mezinárodní vztahy* [online]. Praha: ÚMV, 2007, č. 2, s. 60-76 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/259/265>. ISSN 0323-1844.

KUČERA, Tomáš, 2011. Transformace německých ozbrojených sil po konci studené války. *Obrana a Strategie* [online], 2011, č. 2, s. 29-47 [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-2-2011/clanky/transformace-nemeckych-ozbrojenych-sil-po-konci-studene-valky.html>

KYNCL, Jaromír, 2014. *Bezpečnost objektu ve světle moderních technologií*. Praha: Komora podniků komerční bezpečnosti České republiky. ISBN 978-80-260-7115-0.

MAIER, Karel, 2012. *Udržitelný rozvoj území*. První vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4198-7.

MAULL, Hanns W., 2011. Deutsche Außenpolitik: Orientierungslos. *ZPol Zeitschrift für Politikwissenschaft* [online]. Vol. 21, no. 1, s. 95-119 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: https://www.nomos-elibrary.de/10.5771/1430-6387-2011-1-95.pdf?download_full_pdf=1

MERIČKOVÁ, Laura, 2014. Mäkká a tvrdá moc - o vybraných otázkach posudzovania kritérií mäkkej moci. *Medzinárodné vzťahy: vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy* [online]. Roč. 12, č. 2, s. 187-197 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://sekarl.euba.sk/arl-eu/sk/csg/?repo=eurepo&key=63315604548>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR, 2021. *Německo: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu [cit. 2021-01-28]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/nemecko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

NERAD, Filip, 2021. *Německo předsedá EU. Pro unii štěstí v neštěstí* [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/evropska-unie-nemecko-predsednictvi-komentar-merkelova_2007030617_tkr

NOLTE, Detlef, 2010. How to compare regional powers: analytical concepts and research topics. *Review of international studies* [online]. B.m.: Cambridge University Press, vol. 36, no. 4, s. 881–901 [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: doi:10.1017/S026021051000135X

NYE, Joseph, 1990. *Bound to lead: the changing nature of American power*. New York: Basic Books. ISBN 9780465007448.

NYE, Joseph, 2011. *The future of power*. 1st ed. vyd. New York: Public Affairs.

PAUL, Milan, 2019. *Ochrana objektů a osob při organizování významných společenských akcí*. Uherské Hradiště. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení. Vedoucí práce Miroslav Tomek.

PIKNER, Ivo, 2004. ZAPOJENÍ FRANCOUZSKÉ A NĚMECKÉ ARMÁDY DO ZAHRANIČNÍCH MISÍ: Univerzita obrany, Ústav strategických studií. *Obrana a strategie* [online]. [cit. 2020-12-31]. Dostupné z <https://www.obranaastrategie.cz/filemanager/files/6333.pdf>

POKORNÝ, Rostislav, 2015. *Management rizik a bezpečnost*. Ostrava.

POSPÍŠIL, Ivo a Zdeněk, KRÍŽ, 2012. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav.

PUTRA, B. A., D. DARWIS a B. BURHANUDDIN, 2019. ASEAN political-security community: Challenges of establishing regional security in the southeast asia. *Journal of International Studies* [online]. Vol. 12, no. 1, s. 33-49 [cit. 2021-04-26]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/332388699_ASEAN_Political-Security_Community_Challenges_of_establishing_regional_security_in_the_Southeast_Asia

RIFKIN, Jeremy, 2004. *The European Dream*. New York City: TarcherPerigee, 2004. ISBN 978-1585423453.

SANKOT, Ondřej, 2016. Německá zahraničně-bezpečnostní politika, vývoj a změny v kontextu vzniku Islámského státu. *Současná Evropa* [online], 2016, s. 91-108 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://wep.vse.cz/pdfs/sev/2016/02/06.pdf>

SCHMIEDL, Martin, 2019. Důvody Nigeru k účasti na intervenci v Mali: heterarchie v oblasti Sahelu/Sahary a regionální bezpečnost. *Politické vedy* [online]. Vol. 22, no. 3, s. 164-191 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=19110>. ISSN 1335-2741.

SMOLÍK, Josef, 2014. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5131-3.

SPECK, Ulrich, 2014. *Foundations of German Power* [online]. [cit. 2021-05-09]. Dostupné z: <https://carnegieeurope.eu/2014/03/14/foundations-of-german-power-pub-54955>

SZABO, Stephen F., 2017. Germany: From Civilian Power to a Geo-economic Shaping Power. *German Politics and Society* [online]. Vol. 35, no. 3, s. 38-54 [cit. 2021-05-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48561492>. ISSN 1045-0300.

The 50 most valuable brands | companies in Germany, 2018. *CONSULTANCY.EU* [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.consultancy.eu/news/963/the-50-most-valuable-brands-companies-in-germany>

TICHÝ, Milík, 2006. *Ovládání rizika: analýza a management*. První. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-717-9415-5.

TOMEK, Miroslav, 2014. *Ochrana a bezpečnost objektů a osob: Studijní opory pro kombinované studium studijního programu procesní inženýrství*. Uherské Hradiště.

URBANOVSÁ, Jana, 2019. NĚMECKO A UDRŽOVÁNÍ MÍRU OSN Změna na obzoru, nebo vše při starém? *Obrana a strategie* [online], 2019, s. 35-50 [cit. 2020-12-27]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/filemanager/files/776377.pdf>. ISSN 1802-7199.

ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ PRAHA, 2021. *Kulatý stůl na téma: Bezpečnost v Evropě* [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/kulaty-stul-na-tema-bezpecnost-v-evrope>

WAISOVÁ, Šárka, 2009. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-16-3.

WHITE PAPER ON GERMAN SECURITY POLICY AND THE FUTURE OF THE BUNDESWEHR, 2016. *The German Marshall Fund of the United States* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.gmfus.org/file/8970/download>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DELPHI	Metoda získávání expertních názorů a jejich vyhodnocení
EU	Evropská unie
NATO	Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SRN	Spolková republika Německo
USA	Spojené státy americké
What-if	Co se stane, když?

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Dva německé státy před rokem 1990. (Krejčí, 2016, s. 91).....	31
Obrázek 2: Počty obyvatel v členských státech EU v milionech osob. (Evropská unie, 2020).....	33
Obrázek 3: Eurozóna. (Evropská unie, 2020).....	35
Obrázek 4: Průměrná hodnota rizika dle DELPHI (vlastní).....	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Podmínky pro zařazení mezi regionální mocnosti (vlastní)	36
Tabulka 2: Klasifikace Německa podle autorů (vlastní dle sekundárních zdrojů)	40
Tabulka 3: Souhrn odpovědí respondentů (vlastní dle výsledků kvalitativního šetření).....	57
Tabulka 4: Výstupy z metody DELPHI (vlastní dle výsledků dotazování)	58